

PLAN OCHRONY DLA WELSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

Projekt koncepcji ochrony zasobów, tworów i składników przyrody oraz wartości kulturowych, a także eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych

Sprawozdawca:

dr hab. Mirosław Grzybowski, prof. UWM

II spotkanie konsultacyjne

Jeleń, 26 czerwiec 2026

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

W analizie rozróżniono:

- zagrożenia istniejące i potencjalne,
- zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne,
- skutki dla siedlisk, gatunków, wód, krajobrazu i dziedzictwa,
- możliwe sposoby reagowania: **monitoring, współpracę, edukację, opiniowanie dokumentów i działania ochrony czynnej.**

**Monitoring → współpraca → dobre praktyki → działania
ochronne → korekta działań**

Plan ochrony nie rozwiązuje wszystkich zagrożeń samodzielnie, ponieważ wiele z nich zależy od właścicieli gruntów, gmin, zarządców wód, dróg, lasów i użytkowników terenu.

Najważniejsze mechanizmy to:

- stały monitoring zmian,
- współpraca z właściwymi instytucjami i mieszkańcami,
- promowanie dobrych praktyk rolnych, leśnych, rybackich i turystycznych,
- wskazywanie obszarów wymagających działań ochrony czynnej,
- uwzględnianie celów ochrony Parku w planowaniu przestrzennym.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

1. **Ochrona biocenoz** o charakterze naturalnym lub półnaturalnym meandrującej rzeki Wel i jej doliny oraz licznych starorzeczy i odnóg, torfowisk i obszarów wodno-błotnych.

1.1. Zagrożenia **wewnętrzne** i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

12 zagrożeń istniejących, 4 zagrożenia wyłącznie potencjalne

Zagrożenia istniejące – cztery nakładające się presje

Biocenozy doliny Welu, starorzeczy, torfowisk i obszarów wodno-błotnych

1 Zanik użytkowania i sukcesja

- Z1** Sukcesja na nieużytkowanych łąkach i pastwiskach
- Z2** Spadek zapotrzebowania na siano i ograniczanie wypasu
- Z3** Antropogenicznie zaburzone procesy sukcesyjne

3 Brzegi i presja rekreacyjna

- Z9** Niekontrolowane przekształcanie stref brzegowych
- Z1** Presja turystyczna i rekreacyjna w dolinie Welu

2 Wody i procesy ekologiczne

- Z4** Obce gatunki roślin i zwierząt
- Z5** Obce ryby i niedostosowane zarybienia
- Z6** Systemy melioracyjne przyspieszające odpływ
- Z7** Przyspieszona sukcesja wód i mokradeł
- Z8** Przekształcenia hydromorfologiczne cieków

4 Współpraca i konflikty

- Z1** Niedostateczna współpraca i wymiana informacji
- Z1** Szkody powodowane przez dzikie gatunki zwierząt

WSPÓLNY SKUTEK

Utrata siedlisk • spadek retencji i jakości wód • fragmentacja ekosystemów

Zagrożenia potencjalne – presje wymagające wyprzedzającej reakcji

Cztery ryzyka niewskazane jako odrębne zagrożenia istniejące

Z12

Spadek rentowności użytkowania

Ryzyko rezygnacji z ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk oraz zmiany przeznaczenia gruntów.

Z14

Bariery i fragmentacja siedlisk

Możliwa izolacja populacji i osłabienie powiązań między doliną Welu, mokradłami, łąkami i lasami.

Z15

Punktowe zanieczyszczenia

Ryzyko lokalnych zrzutów, wycieków, odpadów i doptywu biogenów pogarszających jakość wód.

Z16

Presja na zasoby przyrody nieożywionej

Możliwa eksploatacja kruszyw, torfów i osadów jeziornych na terenach cennych przyrodniczo.

KLUCZOWA REAKCJA

Najważniejsza jest prewencja: monitoring zmian, planowanie przestrzenne i szybka współpraca

Od rozpoznania zagrożenia do korekty działań

Wspólny model postępowania dla wszystkich 16 zagrożeń

Utrzymać użytkowanie, sterować sukcesją, ograniczać gatunki obce

Działania dla zagrożeń Z1–Z5, Z7 i Z12

Z1–Z2 • Z12

Zachować krajobraz otwarty

- wspierać koszenie, wypas i użytkowanie kośno-pastwiskowe
- promować instrumenty rolno-środowiskowo-klimatyczne
- monitorować zmianę użytkowania gruntów
- chronić cenne łąki przed zabudową, zalesieniem i infrastrukturą

Z3 • Z7

Interweniować selektywnie

- najpierw rozpoznać przyczyny sukcesji
- ocenić wartość siedliska i trwałość efektu
- ograniczać odwodnienie, eutrofizację i inne czynniki antropogeniczne
- stosować ochronę czynną tylko tam, gdzie jest uzasadniona

Z4 • Z5

Ograniczać presję biologiczną

- inwentaryzować stanowiska i szybko reagować na nowe ogniska
- przeciwdziałać wprowadzaniu gatunków obcych
- dostosować zarybienia do typu ekologicznego wód
- współpracować z RDOŚ, rybakami, wędkarzami i właścicielami

ZASADA

Pierwszeństwo ma usuwanie przyczyn zmian; zabiegi ochronne powinny być celowe i monitorowane

Chronić wodę, ciągłość ekologiczną i zasoby doliny

Działania dla zagrożeń Z6, Z8, Z15 i Z16

Z6

Spowalniać odpływ i poprawiać retencję

Rozpoznać działanie rowów i urządzeń melioracyjnych; unikać pogłębiania rowów w siedliskach cennych; inicjować bezpieczne działania retencyjne i renaturyzacyjne.

Z8

Zachować naturalność i drożność cieków

Ograniczać regulację koryt i brzegów; opiniować prace hydrotechniczne; zmniejszać oddziaływanie progów, jazów i przepustów; monitorować hydromorfologię.

Z15

Szybko wykrywać źródła zanieczyszczeń

Prowadzić lustracje i dokumentację; zgłaszać zrzuty, wycieki i odpady właściwym organom; edukować w zakresie gospodarki ściekowej, odpadowej i nawozowej.

Z16

Nie dopuszczać do eksploatacji zasobów

Egzekwować zakazy pozyskiwania torfów, kruszyw i osadów; kontrolować miejsca narażone; przeciwdziałać wyznaczaniu nowych terenów eksploatacji.

PRIORYTET

Ochrona doliny zaczyna się od bilansu wodnego i zachowania naturalnych procesów rzecznych

Porządkować presję człowieka i wzmacniać współodpowiedzialność

Działania dla zagrożeń Z9–Z11, Z13 i Z14

Z9 • Z10

Koncentrować rekreację w miejscach odpornych

Monitorować brzegi; ograniczać nieformalne zejścia, paleniska i biwaki; utrzymywać oraz oznakować miejsca wodowania i odpoczynku; edukować użytkowników.

Z11

Zapewnić stałą wymianę informacji

Budować regularną współpracę Parku, gmin, RDOŚ, Wód Polskich, nadleśnictw, rolników, rybaków, właścicieli gruntów i organizacji społecznych.

Z13

Ograniczać konflikty ze zwierzętami

Dokumentować szkody i ich sprawców; rozpoznawać skalę problemu; upowszechniać działania prewencyjne i dostępne rekompensaty; doskonalić rozwiązania we współpracy z rolnikami.

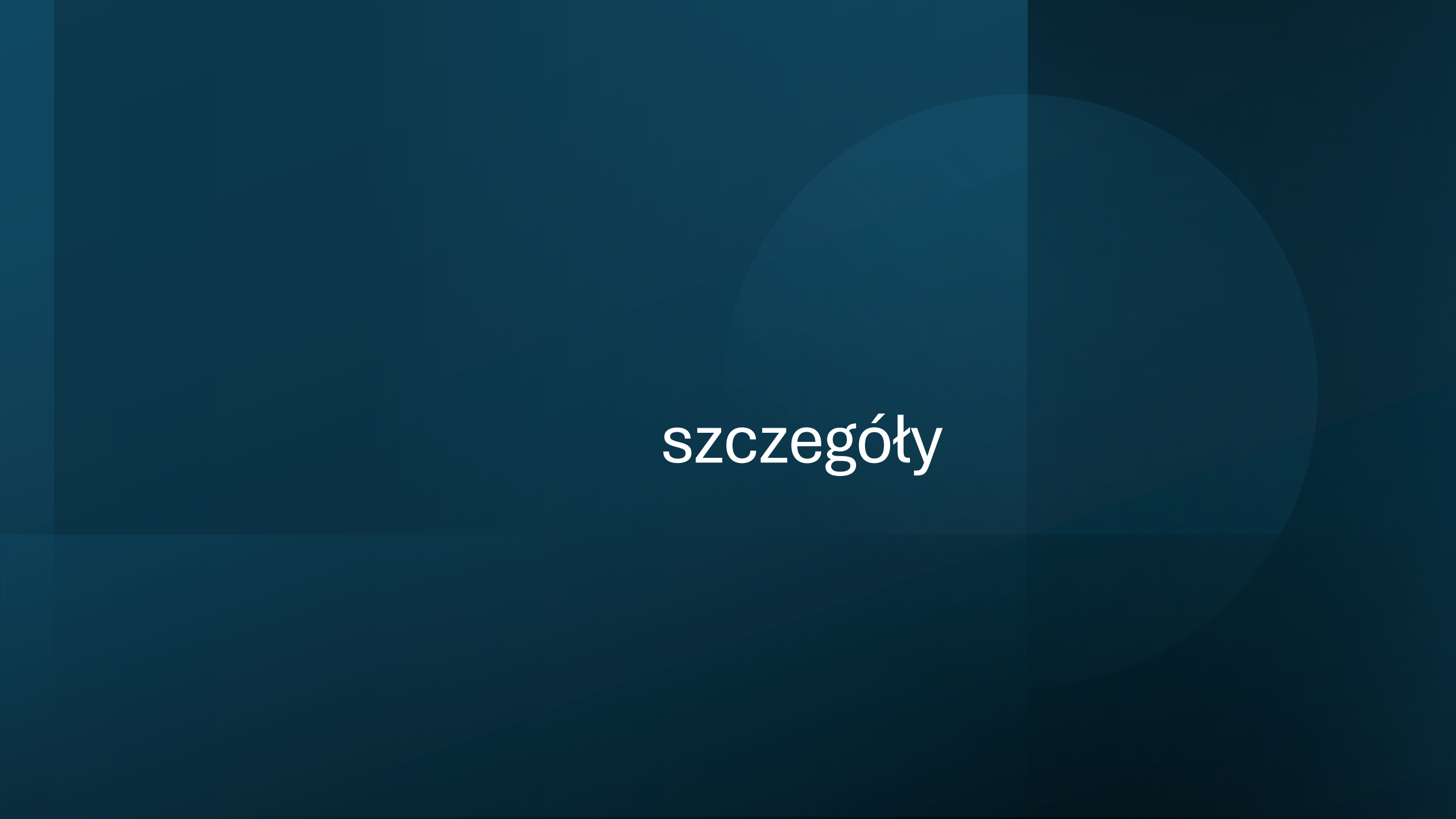
Z14

Chronić korytarze ekologiczne

Uwzględniać powiązania ekologiczne w planowaniu; ograniczać nowe bariery; minimalizować oddziaływanie dróg i infrastruktury we współpracy z zarządcami.

WARUNEK WDROŻENIA

Plan ochrony działa poprzez partnerstwo — większość interwencji wymaga udziału podmiotów spoza Parku

szczegóły

Z1

Sukcesja wtórna na nieużytkowanych łąkach i pastwiskach

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Sukcesja wtórna na nieużytkowanych łąkach i pastwiskach skutkująca zmianą fitocenoz półnaturalnych.

Rozwój zagrożenia / skutek

Dalsze zmniejszanie powierzchni użytkowanych łąk i pastwisk, utrata siedlisk gatunków krajobrazu otwartego oraz zanik mozaiki siedlisk dolinnych.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop
- promowanie instrumentów wsparcia rolnictwa sprzyjających trwałym użytkom zielonym
- wspieranie użytkowania kośnego, kośno-pastwiskowego i pastwiskowego
- edukacja właścicieli gruntów i użytkowników łąk
- monitorowanie płatów łąkowych
- inicjowanie ochrony czynnej na stanowiskach szczególnie cennych

Wniosek do prezentacji

Kluczowe jest utrzymanie użytkowania tam, gdzie łąki i pastwiska są warunkiem zachowania półnaturalnych biocenoz doliny.

Spadek zapotrzebowania na siano i ograniczanie wypasu

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Spadek zapotrzebowania na siano oraz ograniczanie wypasu prowadzą do zaniechania ekstensywnego użytkowania trwałych użytków zielonych.

Rozwój zagrożenia / skutek

Przekształcanie trwałych użytków zielonych w grunty orne, zalesienia, zabudowę, rekreację, infrastrukturę techniczną lub wielkopowierzchniowe instalacje fotowoltaiczne.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop
- monitorowanie zmian użytkowania gruntów
- opiniowanie dokumentów planistycznych i decyzji dotyczących zmiany przeznaczenia gruntów
- promowanie utrzymania ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk
- wskazywanie cennych siedlisk nieleśnych do wyłączenia z zalesień, zabudowy i infrastruktury
- współpraca z gminami, właścicielami gruntów i doradztwem rolniczym

Wniosek do prezentacji

Największym ryzykiem nie jest samo ograniczenie wypasu, ale trwała zmiana funkcji użytków zielonych.

Antropogenicznie zaburzone procesy sukcesyjne

zagrożenie istniejące

Zagrożenie istniejące

Przyspieszone lub zaburzone przez człowieka procesy sukcesyjne w biocenozach naturalnych i półnaturalnych.

Rozwój zagrożenia / skutek

Możliwe skutki to zmiana struktury i składu gatunkowego, zarastanie starorzeczy, wypływanie zbiorników, przekształcanie mokradeł i zanik otwartych siedlisk wodno-błotnych.

Sposoby ograniczania

- nie traktować naturalnej sukcesji automatycznie jako zagrożenia
najpierw rozpoznawać przyczyny zmian oceniać stan biocenozy i wartość przyrodniczą siedliska oceniać skuteczność oraz trwałość możliwych zabiegów w pierwszej kolejności ograniczać czynniki antropogeniczne przyspieszające sukcesję

Wniosek do prezentacji

Interwencja powinna dotyczyć przede wszystkim sukcesji przyspieszonej przez czynniki antropogeniczne, a nie każdego naturalnego procesu zmian.

Obce gatunki roślin i zwierząt w biocenozach Parku

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Kolonizacja, zdomowienie i rozprzestrzenianie się obcych gatunków, m.in. niecierpka gruczołowatego, barszczu Sosnowskiego, kolczurki, szopa pracza i wizona amerykańskiego.

Rozwój zagrożenia / skutek

Zmiany struktury rodzimych biocenoz, wypieranie gatunków rodzimych, konkurencja siedliskowa, presja drapieżnicza oraz rozprzestrzenianie wzdłuż cieków, rowów, dróg i brzegów.

Sposoby ograniczania

- monitoring i inwentaryzacja stanowisk gatunków obcych
- szybka reakcja na nowe ogniska występowania
- współpraca z RDOŚ, gminami, nadleśnictwami, kołami łowieckimi, użytkownikami rybackimi i właścicielami gruntów
- działania eliminacyjne lub ograniczające zgodne z przepisami
- edukacja dotycząca niewypuszczania zwierząt i nierozprzestrzeniania materiału roślinnego

Wniosek do prezentacji

Najskuteczniejsze są szybkie działania na małych ogniskach, zanim gatunki obce utrwala się w dolinie i strefach brzegowych.

Z5

Obce gatunki ryb i zarybienia niedostosowane do typu wód

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Wprowadzanie do wód obcych gatunków ryb lub innych organizmów wodnych oraz zarybienia niedostosowane do typu ekologicznego zbiorników i cieków.

Rozwój zagrożenia / skutek

Zmiana struktury zespołów ryb, presja na gatunki rodzime, pogorszenie warunków dla płazów i bezkręgowców wodnych, zaburzenia troficzne i degradacja roślinności wodnej.

Sposoby ograniczania

- przeciwdziałanie zarybianiu wód gatunkami obcymi
- dostosowanie gospodarki rybackiej do celów ochrony Parku i typu ekologicznego wód
- uwzględnianie ustaleń dokumentów ochronnych obszarów Natura 2000
- monitoring ichtiofauny
- edukacja wędkarzy w zakresie nieprzenoszenia organizmów wodnych między zbiornikami

Wniosek do prezentacji

Zarybianie powinno być traktowane jako działanie ingerujące w biocenozę, a nie rutynowy zabieg gospodarczy.

Systemy melioracyjne przyspieszające odpływ wody

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Funkcjonowanie rowów i urządzeń melioracyjnych przyspieszających odpływ z torfowisk, mokradeł, łąk wilgotnych i obniżeń hydrogeniczych.

Rozwój zagrożenia / skutek

Pogłębianie przesuszenia, murszenie gleb organicznych, zanik roślinności torfowiskowej i mokradłowej, przyspieszenie sukcesji drzew i krzewów oraz spadek retencji krajobrazowej.

Sposoby ograniczania

- rozpoznanie funkcjonowania rowów i urządzeń melioracyjnych
- wspieranie działań spowalniających odpływ i poprawiających retencję
- unikanie pogłębiania oraz odtwarzania pełnej drożności rowów w miejscach cennych przyrodniczo
- inicjowanie renaturyzacji, jeśli jest uzasadniona i możliwa organizacyjnie
- uwzględnianie bezpieczeństwa ludzi, infrastruktury i racjonalnego użytkowania gruntów

Wniosek do prezentacji

W dolinie Welu ochrona mokradeł zaczyna się od ograniczenia nadmiernego odpływu wody.

Z7

Przyspieszona sukcesja jezior, starorzeczy, torfowisk i mokradeł

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Przyspieszone lub zaburzone przez czynniki antropogeniczne procesy sukcesyjne w obrębie jezior, starorzeczy, torfowisk i mokradeł.

Rozwój zagrożenia / skutek

Dalsze przyspieszanie sukcesji w wyniku odwodnienia, eutrofizacji, zanieczyszczeń, zaburzenia stosunków wodnych lub zaniechania użytkowania półnaturalnych siedlisk otwartych.

Sposoby ograniczania

- rozpoznanie przyczyn zmian
- ocena wartości przyrodniczej siedliska
- ocena skuteczności zabiegu i trwałości efektu
- ograniczanie czynników antropogenicznych przyspieszających sukcesję
- podejmowanie zabiegów dopiero po potwierdzeniu ich zasadności

Wniosek do prezentacji

Nie każda sukcesja wymaga zatrzymania; działania powinny dotyczyć procesów przyspieszonych przez odwodnienie, eutrofizację lub presję człowieka.

Przekształcenia hydromorfologiczne rzeki Wel i dopływów

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Istniejąca zabudowa hydrotechniczna, piętrzenia, przeszkody migracyjne, lokalne umocnienia brzegów oraz inne przekształcenia koryta i stref brzegowych.

Rozwój zagrożenia / skutek

Dalsze ograniczanie ciągłości ekologicznej cieków, utrudnienia migracji ryb i innych organizmów wodnych, pogorszenie warunków siedliskowych oraz uproszczenie struktury koryta.

Sposoby ograniczania

- zachowanie naturalnych i półnaturalnych odcinków rzeki Wel oraz dopływów
- ograniczanie dalszej technicznej regulacji koryt i brzegów
- opiniowanie prac utrzymaniowych i inwestycji hydrotechnicznych
- rozpoznanie i ograniczanie oddziaływania barier migracyjnych
- monitoring hydromorfologiczny we współpracy z zarządcą wód i właściwymi organami

Wniosek do prezentacji

Rzeka Wel jest osią ochrony Parku, dlatego kluczowe jest zachowanie jej naturalnej dynamiki i ciągłości ekologicznej.

Niekontrolowane przekształcanie stref brzegowych

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Usuwanie roślinności brzegowej, tworzenie dojazdów do wody, plaż, pomostów, palenisk, miejsc biwakowania i innych form rekreacyjnego zagospodarowania brzegów.

Rozwój zagrożenia / skutek

Fragmentacja stref buforowych, niszczenie szuwarów i roślinności przybrzeżnej, płoszenie zwierząt, erozja brzegów, zaśmiecanie, eutrofizacja i wzrost presji rekreacyjnej.

Sposoby ograniczania

- monitoring stref brzegowych i dokumentowanie niekorzystnych przekształceń
- współpraca z właścicielami gruntów, gminami, PGW Wody Polskie, RDOŚ i organami kontroli
- edukacja użytkowników terenów nadwodnych
- kierowanie ruchu do miejsc urządzonych, odpornych na presję i wyposażonych w infrastrukturę sanitarną
- ograniczanie presji na odcinki o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych

Wniosek do prezentacji

Strefa brzegowa jest buforem ochronnym, nie tylko miejscem dostępu do wody.

Z10

Presja turystyczna i rekreacyjna w dolinie rzeki Wel

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Presja w dolinie Welu, na szlaku kajakowym, przy jeziorach, punktach widokowych i miejscach biwakowania.

Rozwój zagrożenia / skutek

Powstawanie nieformalnych miejsc wodowania, biwakowania, palenia ognisk i zejść do wody; płoszenie fauny, niszczenie roślinności, wydeptywanie siedlisk, zaśmiecanie i hałas.

Sposoby ograniczania

- koncentracja ruchu w miejscach wyznaczonych i odpornych na presję
- utrzymywanie, porządkowanie i oznakowanie miejsc wodowania, przenosek, odpoczynku i biwakowania
- ograniczanie nieformalnych zejść do wody, palenisk i biwaków
- edukacja organizatorów spływów, turystów, wędkarzy i użytkowników brzegów
- sezonowy monitoring miejsc szczególnie obciążonych ruchem

Wniosek do prezentacji

Udostępnianie powinno koncentrować ruch tam, gdzie przyroda i infrastruktura mogą go przyjąć.

Z11

Niedostateczna współpraca i wymiana informacji

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Rozproszenie informacji między instytucjami, organizacjami, użytkownikami terenu i grupami społecznymi przy zróżnicowanych interesach i poziomie świadomości ochronnej.

Rozwój zagrożenia / skutek

Brak adekwatnej i skoordynowanej reakcji na zagrożenia oraz narastanie konfliktów między ochroną przyrody a potrzebami gospodarczymi i społecznymi.

Sposoby ograniczania

- stała współpraca WPK, gmin, RDOŚ, nadleśnictw i PGW Wody Polskie
- włączanie rolników, myśliwych, wędkarzy, użytkowników rybackich, właścicieli gruntów i organizacji społecznych
- wymiana informacji o zagrożeniach i planowanych działaniach
- wspólne ograniczanie presji na zasoby, twory i składniki przyrody
- wspieranie tradycyjnych form użytkowania terenu zgodnych z celami ochrony

Wniosek do prezentacji

Przy tak wielu użytkownikach Parku sama diagnoza nie wystarczy; potrzebny jest stały obieg informacji.

Z12

Spadek rentowności ekstensywnego użytkowania rolniczego

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie istniejące

Nie wskazano odrębnego zagrożenia istniejącego; ryzyko ma charakter ekonomiczny i może narastać wraz ze zmianą opłacalności gospodarowania.

Rozwój zagrożenia / skutek

Rezygnacja z tradycyjnych form gospodarowania na łąkach i pastwiskach oraz poszukiwanie alternatywnych sposobów wykorzystania gruntów.

Sposoby ograniczania

- monitorowanie zmian użytkowania gruntów
- opiniowanie dokumentów planistycznych i decyzji dotyczących zmian przeznaczenia gruntów
- promowanie utrzymania trwałych użytków zielonych
- wskazywanie potrzeby wyłączenia cennych siedlisk z zalesień, zabudowy i infrastruktury
- uwzględnianie korytarzy ekologicznych i ograniczanie nowych barier

Wniosek do prezentacji

Ekonomia gospodarowania może stać się jednym z głównych czynników przekształcania siedlisk.

Z13

Szkody powodowane przez dzikie gatunki zwierząt

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Szkody w uprawach i użytkach zielonych powodowane przez dzikie zwierzęta, przy braku rekompensat lub rekompensatach uznawanych za niewystarczające.

Rozwój zagrożenia / skutek

Spadek akceptacji społecznej dla ochrony przyrody oraz narastanie konfliktów między użytkowaniem rolniczym a ochroną gatunków dzikich.

Sposoby ograniczania

- współpraca z rolnikami, kołami łowieckimi, gminami, administracją, organizacjami społecznymi i ekspertami
- dokumentowanie szkód i identyfikacja gatunków powodujących szkody
- rozpoznanie skali problemu
- poszukiwanie rozwiązań ograniczających konflikty
- informowanie o prewencji i możliwościach rekompensowania szkód

Wniosek do prezentacji

Ograniczanie konfliktów społecznych jest warunkiem skutecznej ochrony gatunków i siedlisk.

Z14

Skumulowane bariery migracyjne i fragmentacja siedlisk

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie istniejące

Rozwój zagrożenia / skutek

Fragmentacja siedlisk, izolacja populacji i osłabienie powiązań ekologicznych między doliną Welu, jeziorami, starorzeczami, mokradłami, łąkami, zadrzewieniami i lasami.

Sposoby ograniczania

- monitorowanie zmian użytkowania gruntów
- opiniowanie dokumentów planistycznych i decyzji lokalizacyjnych
- wskazywanie potrzeby zachowania korytarzy ekologicznych
- ograniczanie lokalizacji nowych barier
- minimalizowanie oddziaływania barier istniejących we współpracy z gminami, zarządcami dróg i właścicielami gruntów

Wniosek do prezentacji

Dla biocenoz doliny równie ważna jak powierzchnia siedlisk jest ich łączność.

Z15

Punktowe zanieczyszczenia środowiska

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie istniejące

Rozwój zagrożenia / skutek

Nielegalne zrzuty ścieków, wycieki substancji ropopochodnych, dzikie wysypiska, niewłaściwe magazynowanie nawozów lub odpadów organicznych oraz lokalny doływ biogenów. Skutek: pogorszenie jakości wód, eutrofizacja i degradacja siedlisk wodnych oraz przybrzeżnych.

Sposoby ograniczania

- lustracje terenowe i dokumentowanie miejsc punktowych zanieczyszczeń
- informowanie właściwych organów o zagrożeniach dla przyrody i krajobrazu
- edukacja mieszkańców, rolników, użytkowników rekreacyjnych i właścicieli nieruchomości
- promowanie prawidłowej gospodarki ściekowej, odpadowej i nawozowej
- ograniczanie doływu biogenów do starorzeczy, jezior, cieków i mokradł

Wniosek do prezentacji

Niewielkie, punktowe źródła zanieczyszczeń mogą szybko przełożyć się na eutrofizację i degradację siedlisk wodnych.

Z16

Presja na kruszywa, torfy i osady jeziorne

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie istniejące

Rozwój zagrożenia / skutek

Wzrost zapotrzebowania na kruszywa, torfy i osady jeziorne może skutkować zmianami w obrębie biocenoz rzeki Wel i jej doliny.

Sposoby ograniczania

- respektowanie i egzekwowanie zakazu pozyskiwania do celów gospodarczych skał, torfu, minerałów i innych zasobów przyrody nieożywionej
- lustracje terenowe miejsc szczególnie narażonych na nielegalną eksploatację
- dokumentowanie naruszeń i przekazywanie informacji właściwym organom
- przeciwdziałanie wyznaczaniu nowych terenów eksploatacji kopalin w miejscach cennych przyrodniczo, hydrologicznie i krajobrazowo

Wniosek do prezentacji

Ochrona biocenoz doliny Welu obejmuje także ochronę podłoża, torfów, osadów i naturalnej rzeźby terenu.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

1. Ochrona biocenoz o charakterze naturalnym lub półnaturalnym meandrującej rzeki Wel i jej doliny oraz licznych starorzeczy i odnóg, torfowisk i obszarów wodno-błotnych.

1.2. Zagrożenia **zewnętrzne i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.**

ZE1

Dopływ zanieczyszczeń spoza granic Parku

zagrożenie zewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Dopływ zanieczyszczeń wraz z wodami rzeki Wel i jej dopływów z obszarów położonych poza granicami Parku.

Zagrożenie potencjalne / skutek

Sposoby ograniczania

- monitorowanie stanu fitocenoz i biocenoz wodnych oraz mokradłowych
- analiza dostępnych wyników monitoringu jakości wód
- identyfikowanie symptomów oddziaływań zewnętrznych
- współpraca z PGW Wody Polskie, gminami, RDOŚ, WIOŚ/GIOŚ i innymi właściwymi podmiotami
- wymiana informacji, lustracje terenowe, zgłaszanie zagrożeń i ograniczanie źródeł zanieczyszczeń w zlewni

Wniosek do prezentacji

Park nie kontroluje całej zlewni, dlatego kluczowe są monitoring, szybka wymiana informacji i współpraca z instytucjami odpowiedzialnymi za jakość wód.

ZE2

Incydentalne lub nagłe zanieczyszczenia wód rzeki Wel

zagrożenie zewnętrzne potencjalne

Zagrożenie istniejące

Zagrożenie potencjalne / skutek

Możliwość wystąpienia zanieczyszczeń w wyniku awarii, nielegalnych zrzutów ścieków, spływu substancji ropopochodnych, awarii infrastruktury komunalnej, zdarzeń transportowych lub innych losowych katastrof ekologicznych.

Sposoby ograniczania

- współpraca z instytucjami związanymi z ochroną Parku
- lustracje terenowe i informowanie o zagrożeniach przyrody oraz krajobrazu po stwierdzeniu skutków w granicach Parku:
 - monitoring zmian w fitocenozach i biocenozach
 - współpraca przy ograniczaniu długofalowych następstw zdarzenia
 - utrzymywanie gotowości do szybkiego zgłaszania i dokumentowania zdarzeń

Wniosek do prezentacji

Przy zdarzeniach nagłych najważniejsze są szybkie rozpoznanie skutków w granicach Parku i współpraca przy ograniczaniu następstw.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

2. **Ochrona zadrzewień** śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, w tym szczególnie łągowych.

2.1. Zagrożenia **wewnętrzne** i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

3 zagrożenia istniejące, 10 zagrożeń potencjalnych,

Zadrzewienia – trzy presje obserwowane już obecnie

Zadrzewienia śródpolne, przydrożne i nadwodne, w tym szczególnie łągowe

Z1

Starzenie i zamieranie zadrzewień

Brak odnowień przerywa ciągłość pokoleniową, siedliskową i krajobrazową.

Z2

Niewłaściwa pielęgnacja drzew

Nadmierne cięcia i uszkodzenia osłabiają drzewa oraz niszczą mikrohabitaty.

Z3

Lokalna działalność bobra

Punktowe ubytki drzew nadwodnych mogą osłabiać funkcje brzegowe i powodować konflikty.

WSPÓLNY SKUTEK

Ubytki drzew • przerwanie ciągłości • utrata siedlisk i mikrohabitatów

Zagrożenia potencjalne – cztery mechanizmy utraty zadrzewień

Dziesięć ryzyk wymagających działań wyprzedzających

1 Ubytki i upraszczanie krajobrazu

Z4–Z6 Usuwanie bez kompensacji, presja płatności i nielegalne wycinki

Z7 Ubytki roślinności brzegowej

2 Uszkodzenia podczas inwestycji

Z8 Uszkodzanie korzeni podczas robót drogowych, ziemnych i instalacyjnych

3 Niska trwałość i kondycja

Z9– Niewłaściwy dobór gatunków oraz choroby i zamieranie

Z11 Przesuszanie zadrzewień łągowych i olsowych

4 Utrata mikrohabitatów i degradacja

Z12 Usuwanie martwego drewna i drzew biocenotycznych

Z13 Wypalanie roślinności i składowanie odpadów

RYZYO

Stopniowa suma lokalnych ubytków może przerwać cały system zadrzewień

Od inwentaryzacji do trwałego odtworzenia funkcji

Wspólny model postępowania dla wszystkich 13 zagrożeń

1

INWENTARYZUJ

Wiek, zdrowotność, luki,
mikrohabitaty i stosunki wodne.

2

USTAL PRIORYTETY

Drzewa cenne, ciągi migracyjne,
łęgi, olsy i strefy brzegowe.

3

CHROŃ W PROJEKTACH

Korony, pnie i strefy korzeni
podczas robót i inwestycji.

4

PIELĘGNUJ I ODNAWIAJ

Arborystyka, rodzime gatunki i
sukcesywne nasadzenia.

5

ZACHOWUJ FUNKCJE

Wodę, ciągłość, mikrohabitaty i
martwe drewno bezpieczne.

6

WSPÓŁPRACUJ

Gminy, drogi, wody, rolnicy,
właściciele i wykonawcy.

Odnawiać zadrzewienia i pielęgnować je bez utraty wartości

Działania dla zagrożeń Z1, Z2, Z8–Z10 i Z12

Z1 • Z9 • Z10

Zapewnić ciągłość pokoleniową

- inwentaryzować stan, wiek i luki
- sadzić rodzime gatunki właściwe siedlisku
- różnicować skład gatunkowy
- kontrolować przeżywalność nasadzeń i uzupełniać wypadnięcia

Z2 • Z12

Chronić mikrohabitaty

- stosować zasady arborystyki
- ograniczać cięcia do niezbędnego zakresu
- zachowywać dziuple, próchnowiska i martwe drewno
- prowadzić prace poza okresami wrażliwymi dla fauny

Z8

Chronić strefę korzeniową

- wyznaczać strefy ochrony drzew
- ograniczać wykopy, zagęszczanie gleby i ciężki sprzęt
- nie składować materiałów przy drzewach
- zapewnić nadzór dendrologiczny lub przyrodniczy

ZASADA

Bezpieczeństwo i pielęgnacja nie powinny automatycznie oznaczać utraty wartości przyrodniczej

Zapobiegać ubytkom i odtwarzać ciągłość krajobrazową

Działania dla zagrożeń Z4–Z6

Z4

Kompensować utracone funkcje

- dokumentować ubytki
- wymagać nasadzeń zastępczych i uzupełniających
- odbudowywać aleje, szpalery, miedze i zadrzewienia nadwodne
- oceniać funkcję całej struktury, nie tylko liczbę drzew

Z5

Usuwać bodźce do upraszczania

- współpracować z rolnikami i doradztwem rolniczym
- uwzględniać drzewa, miedze i ekotony w pomiarach gruntów
- prowadzić wymianę informacji między instytucjami
- promować wartość zadrzewień w krajobrazie rolniczym

Z6

Reagować na nielegalne usuwanie

- prowadzić lustracje terenowe
- dokumentować przypadki wycinki
- informować właściwe organy
- edukować właścicieli o funkcjach siedliskowych, migracyjnych i przeciwoerozyjnych

PRIORYTET

Odtwarzać ciągłość alei i zadrzewień, a nie tylko zastępować pojedyncze drzewa

Chronić wodę, strefy brzegowe i obrzeża zadrzewień

Działania dla zagrożeń Z3, Z7, Z11 i Z13

Z3

Reagować na bobry tylko punktowo

Traktować aktywność bobra jako proces naturalny; zabezpieczać osłonami pojedyncze cenne drzewa; dokumentować szkody i współpracować z RDOŚ oraz właścicielami.

Z7

Zachować pasy roślinności brzegowej

Opiniować prace utrzymaniowe i melioracyjne; ograniczać wycinki; wykonywać rodzime nasadzenia uzupełniające; współpracować z zarządcami wód.

Z11

Chronić stosunki wodne łągów i olsów

Ograniczać prace przyspieszające odpływ; wspierać retencję i renaturyzację; uwzględniać łągi i olsy przy ocenie prac melioracyjnych.

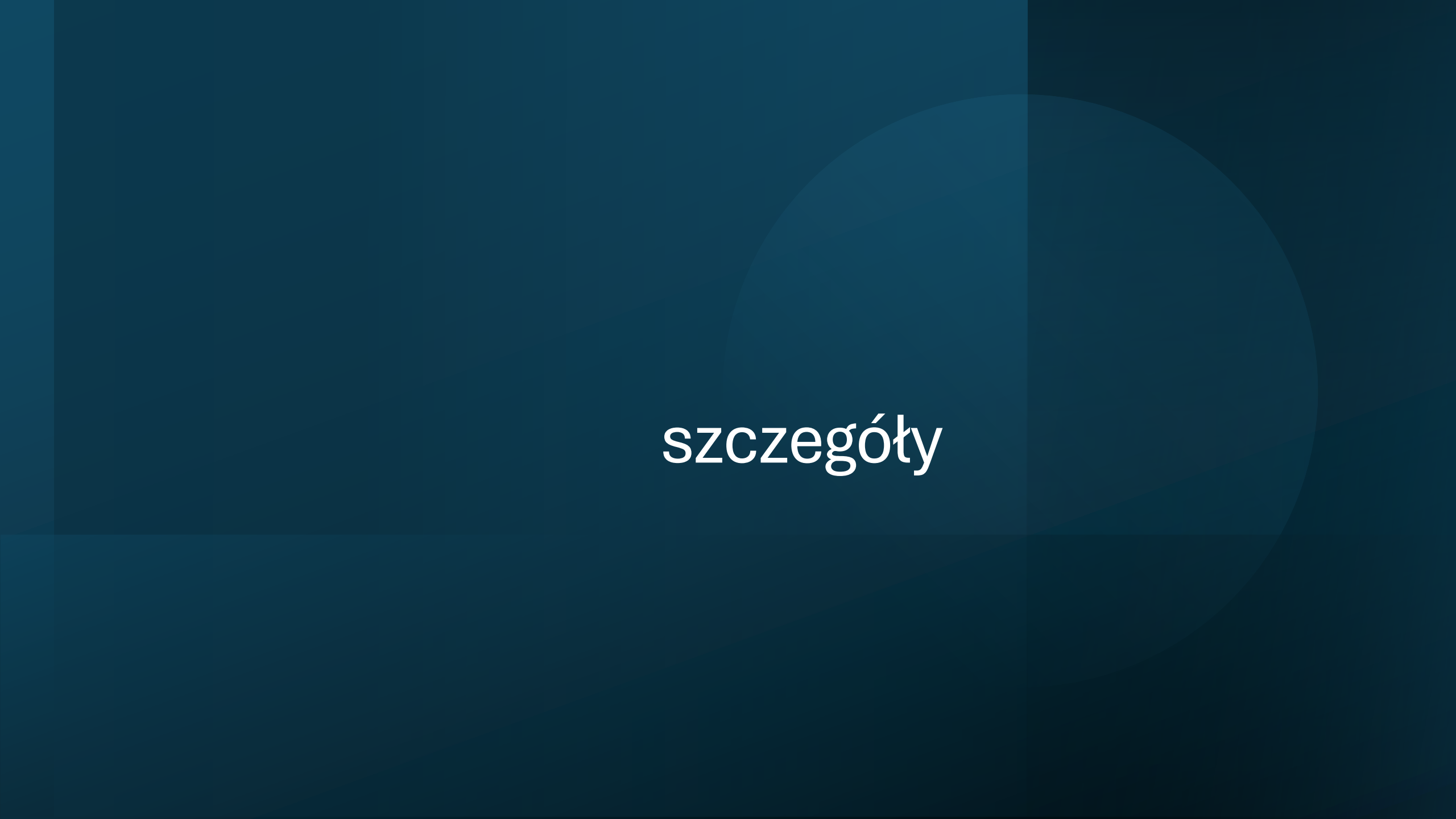
Z13

Chronić obrzeża przed odpadami i ogniem

Kontrolować i likwidować miejsca składowania; przeciwdziałać wypalaniu; edukować właścicieli; współpracować z gminami w gospodarce odpadami.

WARUNEK

Dla zadrzewień łągowych i olsowych podstawą trwałości jest zachowanie właściwych stosunków wodnych

szczegóły

Starzenie i zamieranie zadrzewień

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Starzenie się i zamieranie drzew w zadrzewieniach przydrożnych, śródpolnych, nadwodnych, alejowych i szpalerowych przy braku odnowień i nasadzeń uzupełniających.

Rozwój zagrożenia / skutek

Przerwanie ciągłości alei, szpalerów i zadrzewień liniowych, ubożenie bioróżnorodności oraz utrata siedlisk gatunków związanych ze starymi i dziuplastymi drzewami.

Sposoby ograniczania

- inwentaryzacja wieku, zdrowotności i luk - sukcesywne nasadzenia uzupełniające
- rodzime gatunki właściwe siedliskowo
- ochrona drzew o wysokiej wartości biocenotycznej
- współpraca z gminami, zarządcami dróg i właścicielami gruntów

Wniosek do prezentacji

Ciągłość pokoleniowa zadrzewień jest warunkiem utrzymania ich funkcji siedliskowej, migracyjnej i krajobrazowej.

Niewłaściwa pielęgnacja drzew

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Nadmierne cięcia, ogławianie, uszkodzanie koron, pni i korzeni oraz prowadzenie prac bez uwzględnienia biologii drzewa i jego funkcji siedliskowej.

Rozwój zagrożenia / skutek

Oslabienie żywotności, szybsze zamieranie, pogorszenie statyki, utrata naturalnego pokroju oraz zmniejszenie wartości siedliskowej dla ptaków, nietoperzy, owadów, grzybów, porostów i mszaków.

Sposoby ograniczania

- pielęgnacja zgodna z zasadami arborystyki
- cięcia tylko w zakresie niezbędnym dla bezpieczeństwa
- ochrona dziupli, próchnowisk i mikrohabitatów
- prace poza okresem lęgowym ptaków i użytkowania schronień przez nietoperze
- współpraca z właściwymi instytucjami i wykonawcami

Wniosek do prezentacji

Pielęgnacja powinna poprawiać bezpieczeństwo, ale nie odbierać drzewom ich funkcji przyrodniczej.

Lokalna działalność bobra europejskiego

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Lokalna aktywność bobra może powodować uszkodzanie lub zamieranie pojedynczych drzew oraz zmieniać strukturę zadrzewień, szczególnie nadwodnych.

Rozwój zagrożenia / skutek

Ubytki w zadrzewieniach nadwodnych, osłabienie funkcji przeciwoerozyjnych i krajobrazowych roślinności brzegowej oraz konflikty z użytkowaniem terenu.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- traktować działalność bobra jako proces naturalny
- działania ograniczające tylko punktowo i w uzasadnionych miejscach
- zabezpieczać pojedyncze cenne drzewa osłonami
- prowadzić lustracje i dokumentować szkody
- współpracować z RDOŚ, właścicielami i zarządcami terenu

Wniosek do prezentacji

Ochrona drzew powinna być punktowa; aktywność bobra co do zasady pozostaje elementem naturalnej dynamiki dolin.

Usuwanie zadrzewień bez kompensacji

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Usuwanie zadrzewień lub ich części na potrzeby gospodarki albo zmiany sposobu gospodarowania bez rekompensowania ubytków w strukturze krajobrazu.

Możliwy skutek

Ubożenie bioróżnorodności, przerwanie ciągłości siedliskowo-migracyjnej oraz stopniowe zanikanie drobnych struktur krajobrazu rolniczego.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- dokumentowanie ubytków w zadrzewieniach
- wskazywanie potrzeby nasadzeń zastępczych i uzupełniających
- stosowanie gatunków rodzimych i właściwych siedliskowo
- odbudowa alei, szpalerów, miedz i zadrzewień nadwodnych
- współpraca z gminami, właścicielami gruntów i organami właściwymi

Wniosek do prezentacji

Każdy istotny ubytek powinien uruchamiać myślenie o odtworzeniu funkcji, a nie tylko o zastąpieniu pojedynczego drzewa.

Presja zasad płatności rolniczych

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Usuwanie lub ograniczanie zadrzewień, zakrzaczeń, miedz i innych drobnych elementów krajobrazu rolniczego w związku z kwalifikowaniem gruntów do płatności bezpośrednich i instrumentów WPR.

Możliwy skutek

Ubożenie bioróżnorodności, osłabienie funkcji siedliskowych i migracyjnych zadrzewień oraz uproszczenie struktury krajobrazu rolniczego Parku.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- współpraca z rolnikami i doradztwem rolniczym
- promowanie uwzględniania drzew, miedz i ekotonów w pomiarach gruntów
- wymiana informacji między instytucjami
- wskazywanie wartości zadrzewień jako elementów kwalifikujących krajobraz
- działania informacyjne przy rozliczaniu subwencji rolniczych

Wniosek do prezentacji

System rozliczeń rolniczych nie powinien zachęcać do upraszczania krajobrazu Parku.

Nieuzasadnione usuwanie zadrzewień

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Niekontrolowane lub niezgodne z przepisami usuwanie zadrzewień i zakrzewień, szczególnie na miedzach, przy drogach, rowach, ciekach, jeziorach i w strefach brzegowych.

Możliwy skutek

Utrata lokalnych korytarzy ekologicznych, degradacja krajobrazu rolniczego, większy spływ powierzchniowy i erozja oraz pogorszenie warunków dla ptaków, nietoperzy, owadów i drobnych ssaków.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- lustracje terenowe
- dokumentowanie przypadków usuwania zadrzewień
- informowanie właściwych organów
- edukacja właścicieli gruntów
- wzmacnianie świadomości funkcji przyrodniczych i krajobrazowych zadrzewień

Wniosek do prezentacji

Największe straty powstają wtedy, gdy drobne ubytki sumują się w przerwanie lokalnych korytarzy ekologicznych.

Ubytki roślinności brzegowej

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Nadmierne usuwanie drzew i krzewów w strefie brzegowej rzek, cieków, kanałów i starorzeczy, prowadzące do osłabienia buforowej funkcji roślinności nadwodnej.

Możliwy skutek

Erozja brzegów, większy spływ powierzchniowy i doływ biogenów do wód, utrata siedlisk i korytarzy migracyjnych oraz obniżenie walorów krajobrazowych.

Sposoby ograniczania

- opiniowanie prac utrzymaniowych, melioracyjnych i inwestycyjnych
- zachowanie pasów roślinności brzegowej
- ograniczanie nieuzasadnionego usuwania drzew i krzewów
- nasadzenia uzupełniające z gatunków rodzimych
- współpraca z zarządcami wód, gminami i właścicielami gruntów

Wniosek do prezentacji

Roślinność brzegowa jest naturalnym buforem ochronnym dla wód, siedlisk i krajobrazu doliny.

Uszkodzanie systemów korzeniowych

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Uszkodzanie korzeni w trakcie robót drogowych, melioracyjnych, budowlanych, ziemnych i instalacyjnych prowadzonych w sąsiedztwie drzew.

Możliwy skutek

Oslabienie żywotności, stopniowe zamieranie, pogorszenie statyki, większa podatność na wywroty, choroby i suszę oraz utrata ciągłości alei i zadrzewień.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- wyznaczanie stref ochrony drzew i korzeni
- ograniczanie wykopów, zagęszczania gleby i ruchu ciężkiego sprzętu
- zakaz składowania materiałów przy drzewach
- nadzór dendrologiczny, arborystyczny lub przyrodniczy przy cennych zadrzewieniach
- współpraca z inwestorami i wykonawcami robót

Wniosek do prezentacji

Ochrona drzewa zaczyna się pod ziemią: uszkodzone korzenie oznaczają opóźnione, ale trwałe ryzyko zamierania.

Niewłaściwy dobór gatunków

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Wprowadzanie w nasadzeniach gatunków obcych, krótkowiecznych, niewłaściwych siedliskowo lub podatnych na zamieranie.

Możliwy skutek

Niska trwałość nasadzeń, brak odtworzenia funkcji zadrzewień, utrata lokalnego charakteru krajobrazu, ryzyko ekspansji gatunków obcych i niższa wartość siedliskowa.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- preferowanie rodzimych gatunków drzew i krzewów
- dobór gatunków do siedliska i funkcji zadrzewienia
- w zadrzewieniach nadwodnych stosowanie gatunków łęgowych i olsowych
- unikanie gatunków obcych i inwazyjnych
- kontrola przeżywalności nasadzeń i uzupełnianie wypadów

Wniosek do prezentacji

Nasadzenia zastępcze mają sens tylko wtedy, gdy odtwarzają lokalną funkcję siedliskową i krajobrazową.

Z10

Choroby i osłabienie kondycji drzew

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Choroby, zamieranie i osłabienie kondycji drzew, szczególnie jesionów, wiązów, olsz i innych gatunków związanych z siedliskami wilgotnymi.

Możliwy skutek

Ubytki w zadrzewieniach, przerwanie ciągłości alei i szpalerów, utrata funkcji siedliskowych i krajobrazowych oraz większa potrzeba nasadzeń uzupełniających.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- regularne przeglądy stanu zdrowotnego
- różnicowanie składu gatunkowego nasadzeń
- zachowanie drzew zamierających tam, gdzie nie zagrażają bezpieczeństwu
- pielęgnacja ograniczająca rozprzestrzenianie chorób
- unikanie monokulturowych nasadzeń alejowych

Wniosek do prezentacji

Różnorodny skład gatunkowy zmniejsza ryzyko, że jedna choroba przerwie całą strukturę zadrzewienia.

Z11

Przesuszanie zadrzewień łęgowych i olsowych

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Obniżanie poziomu wód gruntowych, regulacja cieków, pogłębianie rowów i przesuszanie siedlisk nadwodnych warunkujących trwałość zadrzewień łęgowych i olsowych.

Możliwy skutek

Zamieranie zadrzewień łęgowych i olsowych, przekształcanie ich składu gatunkowego oraz osłabienie funkcji retencyjnych i biocenotycznych.

Sposoby ograniczania

- ochrona stosunków wodnych w strefach nadwodnych
- ograniczanie prac przyspieszających odpływ
- wspieranie działań retencyjnych i renaturyzacyjnych
- uwzględnianie łęgów i olsów w ocenach prac melioracyjnych
- współpraca z zarządcami wód, gminami i właścicielami gruntów

Wniosek do prezentacji

Dla łęgów i olsów kluczowa jest woda; bez ochrony stosunków wodnych nie da się utrzymać ich struktury.

Usuwanie martwego drewna i drzew biocenotycznych

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Usuwanie martwego drewna oraz drzew dziuplastych, zamierających i próchniejących w miejscach, gdzie nie stwarzają zagrożenia bezpieczeństwa.

Możliwy skutek

Utrata mikrohabitatów dla ptaków, nietoperzy, owadów saproksylicznych, grzybów, porostów i mszaków oraz obniżenie wartości biocenotycznej zadrzewień.

Sposoby ograniczania

- pozostawianie drzew biocenotycznych i martwego drewna tam, gdzie to możliwe
- oznaczanie lub ewidencjonowanie cennych drzew siedliskowych
- uwzględnianie ich przy pielęgnacji i decyzjach o usuwaniu
- rozróżnianie ryzyka bezpieczeństwa od wartości przyrodniczej
- edukacja zarządców, właścicieli i wykonawców prac

Wniosek do prezentacji

Nie każde stare lub zamierające drzewo jest problemem; często jest nośnikiem najcenniejszych mikrohabitatów.

Z13

Wypalanie i składowanie odpadów

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Niszczenie zadrzewień i zakrzewień przez wypalanie roślinności oraz składowanie odpadów, materiałów budowlanych, ziemi lub biomasy w ich obrębie.

Możliwy skutek

Degradacja siedlisk, uszkodzenia pni i korzeni, eutrofizacja obrzeży zadrzewień oraz wzrost udziału gatunków nitrofilnych i inwazyjnych.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- likwidacja miejsc nielegalnego składowania
- kontrole i lustracje terenowe
- edukacja właścicieli gruntów
- współpraca z gminami w gospodarce odpadami
- przeciwdziałanie wypalaniu roślinności

Wniosek do prezentacji

Zadrzewienia trzeba chronić także przed presją porządkowo-odpadową, bo degradacja obrzeży szybko zmienia ich skład i funkcje.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

2. Ochrona zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, w tym szczególnie łągowych.

2.2. Zagrożenia zewnętrzne i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

ZE2

Ochrona zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, w tym szczególnie łągowych

zagrożenie zewnętrzne potencjalne

Zagrożenie istniejące

Choroby, patogeny i organizmy powodujące zamieranie drzew, w tym m.in. zamieranie jesionu wyniosłego oraz choroby wiązków, prowadzące do osłabienia kondycji drzew i ubytków w zadrzewieniach.

Zagrożenie potencjalne / skutek

Nasilenie procesów zamierania drzew pod wpływem chorób, szkodników, suszy, ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz zmian klimatycznych, skutkujące przerwaniem ciągłości alei, szpalerów i zadrzewień liniowych, utratą funkcji siedliskowych, migracyjnych i krajobrazowych oraz koniecznością prowadzenia nasadzeń uzupełniających.

Sposoby ograniczania

Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop). Współpraca z instytucjami mającymi związek z ochroną Parku w zakresie lustracji terenowych i informowania o zagrożeniach przyrody i krajobrazu. Współpraca z instytucjami i między instytucjami mającymi związek z ochroną Parku w zakresie uzupełniania luk, odbudowy alei i szpalerów.

Wniosek do prezentacji

Przy zdarzeniach nagłych najważniejsze są szybkie rozpoznanie skutków w granicach Parku i współpraca przy ograniczaniu następstw.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

3. Ochrona łąk i starorzeczy.

3.1. Zagrożenia wewnętrzne i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

3 zagrożenia istniejące, 3 zagrożenia potencjalne,

Łąki i starorzecza – trzy presje obserwowane obecnie

Siedliska otwarte i wodno-błotne doliny Welu

Z1

Zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk

Brak koszenia i wypasu uruchamia sukcesję wtórną oraz zarastanie siedlisk otwartych.

SKUTEK

Zanik półnaturalnych łąk zalewowych

Z2

Ograniczenie wypasu i tradycyjnego użytkowania

Spadek zapotrzebowania na siano osłabia ekonomiczne podstawy ekstensywnego gospodarowania.

SKUTEK

Utrata gatunków krajobrazu otwartego

Z3

Przyspieszona sukcesja starorzeczy

Odwodnienie, eutrofizacja i presja człowieka przyspieszają wypływanie i zarastanie starorzeczy.

SKUTEK

Pogorszenie warunków biocenozy wodnych

WSPÓLNY SKUTEK

Zanik otwartych łąk • degradacja starorzeczy • utrata różnorodności doliny

Zagrożenia potencjalne – ekonomia, fragmentacja i lokalna degradacja

Uzyskanie informacji o działaniach wyprzedzających

Z4

Spadek rentowności ekstensywnego użytkowania

Rezygnacja z tradycyjnego gospodarowania może prowadzić do zalesień, zabudowy lub instalacji technicznych.

SKUTEK

Ubytek łąk zalewowych

Z5

Zmiany użytkowania gruntów w dolinie Welu

Nowe bariery i przekształcenia mogą izolować łąki, mokradła oraz starorzecza.

SKUTEK

Fragmentacja systemu siedlisk

Z6

Nielegalne składowanie odpadów

Odpady w starorzeczach i wilgotnych obniżeniach powodują punktową, lecz szybko narastającą degradację.

SKUTEK

Zanieczyszczenie siedlisk wilgotnych

RYZIKO

Zmiany ekonomiczne i przestrzenne mogą utrwalić utratę siedlisk trudną do odwrócenia

Od rozpoznania zmian do utrzymania funkcji doliny

Wspólny model postępowania dla wszystkich 6 zagrożeń

1

MONITORUJ

Stan łąk, starorzeczy, użytkowanie gruntów i źródła presji.

2

DIAGNOZUJ

Odróżniaj sukcesję naturalną od przyspieszonej przez człowieka.

3

UTRZYMUJ UŻYTKOWANIE

Koszenie, wypas oraz użytkowanie kośno-pastwiskowe.

4

CHROŃ W PLANOWANIU

Wyłączaj cenne siedliska z zabudowy, zalesień i infrastruktury.

5

OGRANICZAJ PRESJĘ

Dopływ biogenów, zaburzenia wodne, odpady i bariery.

6

WSPÓŁPRACUJ

Rolnicy, gminy, właściciele, zarządcy terenu i instytucje ochrony.

Utrzymać użytkowanie i ekonomiczne podstawy ochrony łąk

Działania dla zagrożeń Z1, Z2 i Z4

Z1

Powstrzymywać zarastanie

- monitorować stan płatów łąkowych
- edukować właścicieli i użytkowników
- inicjować ochronę czynną na stanowiskach szczególnie cennych
- zachować regularne użytkowanie siedlisk otwartych

Z2

Wspierać tradycyjne użytkowanie

- promować trwałe użytki zielone
- wspierać koszenie, wypas i użytkowanie kośno-pastwiskowe
- wykorzystywać instrumenty wsparcia rolnictwa
- wzmacniać organizacyjny sens gospodarowania

Z4

Chronić opłacalność i przeznaczenie gruntów

- monitorować zmianę użytkowania
- opiniować dokumenty planistyczne i decyzje
- promować ekstensywne gospodarowanie
- wyłączać cenne łąki z zalesień, zabudowy i infrastruktury

WARUNEK

Ochrona łąk jest trwała tylko wtedy, gdy ich użytkowanie pozostaje możliwe i racjonalne

Chronić starorzecza i zachować ciągłość siedlisk doliny

Działania dla zagrożeń Z3, Z5 i Z6

Z3

Ograniczać antropogeniczną sukcesję

- rozpoznawać przyczyny zmian
- oceniać stan biocenozy i wartość siedliska
- ograniczać dopływ biogenów i zanieczyszczeń
- poprawiać stosunki wodne
- interweniować tylko przy sukcesji przyspieszonej przez człowieka

Z5

Zachować powiązania ekologiczne

- opiniować zmiany użytkowania gruntów
- identyfikować bariery i miejsca utraty ciągłości
- ograniczać izolację łąk, mokradł i starorzeczy
- współpracować przy działaniach naprawczych

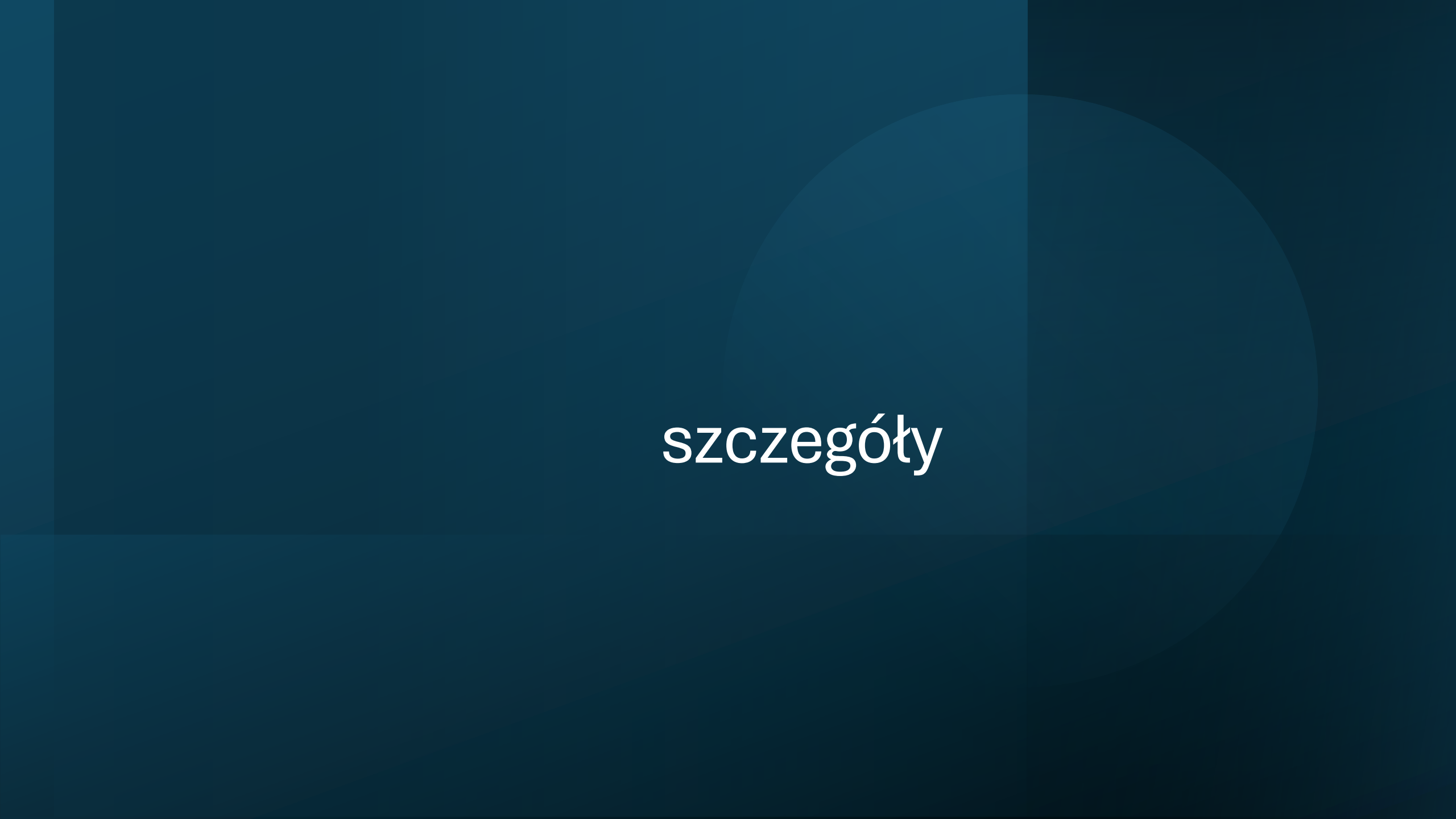
Z6

Szybko reagować na odpady

- prowadzić lustracje terenowe
- dokumentować zagrożenia
- informować właściwe organy
- współpracować z gminami i zarządcami
- usuwać dzikie składowiska i zapobiegać ich odtwarzaniu

PRIORYTET

Dolina Welu powinna pozostać systemem powiązanych łąk, mokradł i starorzeczy

szczegóły

Zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk prowadzące do sukcesji wtórnej, zarastania siedlisk otwartych oraz zaniku lub przekształcania płatów łąk zalewowych.

Rozwój zagrożenia / skutek

Ograniczenie powierzchni użytkowanych łąk i pastwisk, utrata półnaturalnych fitocenoz łąkowych, zmniejszenie różnorodności siedlisk dolinnych oraz pogorszenie warunków gatunków krajobrazu otwartego.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- edukacja właścicieli i użytkowników gruntów
- monitorowanie stanu płatów łąkowych
- inicjowanie działań ochrony czynnej na stanowiskach szczególnie cennych
- promowanie preferencji i instrumentów wsparcia dla rolnictwa w granicach form ochrony przyrody

Wniosek do prezentacji

Utrzymanie użytkowania łąk jest warunkiem zachowania otwartego krajobrazu doliny i łąk zalewowych.

Ograniczenie wypasu i tradycyjnego użytkowania

zagrożenie istniejące + potencjalne

Zagrożenie istniejące

Spadek zapotrzebowania na siano oraz ograniczanie wypasu prowadzące do zaniechania lub osłabienia tradycyjnego, ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk.

Rozwój zagrożenia / skutek

Zarastanie i przekształcanie łąk zalewowych, utrata półnaturalnych fitocenoz łąkowych oraz siedlisk gatunków krajobrazu otwartego.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- promowanie instrumentów wsparcia rolnictwa
- utrzymanie trwałych użytków zielonych
- preferencje dofinansowań dla rolnictwa w granicach form ochrony przyrody
- wspieranie ekstensywnego użytkowania kośnego, kośno-pastwiskowego i pastwiskowego

Wniosek do prezentacji

Najważniejsze jest utrzymanie ekonomicznego i organizacyjnego sensu tradycyjnego użytkowania łąk.

Przyspieszona sukcesja starorzeczy

zagrożenie istniejące

Zagrożenie istniejące

Przyspieszone lub zaburzone przez czynniki antropogeniczne procesy sukcesyjne w starorzeczach, prowadzące do wypłykania, zarastania, eutrofizacji i zmian biocenoz wodnych oraz przybrzeżnych.

Rozwój zagrożenia / skutek

Utrata walorów siedliskowych starorzeczy, pogorszenie warunków dla biocenoz wodnych i przybrzeżnych oraz przyspieszone zanikanie struktur dolinnych zależnych od wody.

Sposoby ograniczania

- nie traktować naturalnej sukcesji automatycznie jako zagrożenia
- rozpoznawać przyczyny zmian i stan biocenozy
- oceniać wartość przyrodniczą i skuteczność możliwych zabiegów
- ograniczać dopływ biogenów, zanieczyszczenia i zaburzenia stosunków wodnych
- zmniejszać antropogeniczną presję użytkowania

Wniosek do prezentacji

Interwencja powinna dotyczyć przede wszystkim sukcesji przyspieszonej przez człowieka.

Spadek rentowności ekstensywnego użytkowania

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Spadek rentowności ekstensywnego użytkowania rolniczego, zwłaszcza łąk i pastwisk, sprzyjający rezygnacji z tradycyjnych form gospodarowania.

Możliwy skutek

Poszukiwanie alternatywnych sposobów wykorzystania gruntów, m.in. zalesień lub naziemnych instalacji fotowoltaicznych, skutkujące ubytkiem obecnych postaci łąk zalewowych.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitorowanie zmian użytkowania gruntów
- opiniowanie dokumentów planistycznych i decyzji o zmianie przeznaczenia gruntów
- promowanie utrzymania ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk
- wyłączenie cennych siedlisk nieleśnych z zalesień, zabudowy i infrastruktury technicznej

Wniosek do prezentacji

Ekonomia gospodarowania może przesądzić o trwałości siedlisk łąkowych równie mocno jak presja inwestycyjna.

Zmiany użytkowania gruntów w dolinie Welu

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zmiany użytkowania gruntów w dolinie rzeki Wel, na łąkach, pastwiskach, starorzeczach, mokradłach i terenach przyległych, ograniczające ciągłość siedlisk naturalnych i półnaturalnych.

Możliwy skutek

Skumulowane bariery migracyjne, fragmentacja kompleksów łąkowych i wodno-błotnych, izolacja starorzeczy i mokradeł oraz osłabienie powiązań ekologicznych między rzeką, łąkami, mokradłami, zadrzewieniami i lasami.

Sposoby ograniczania

- opiniowanie planowanych zmian użytkowania gruntów
- identyfikacja barier i miejsc utraty ciągłości ekologicznej
- wnioskowanie o działania ograniczające zagrożenie, gdy cel ochrony nie może być osiągnięty
- współpraca z instytucjami związanymi z ochroną Parku

Wniosek do prezentacji

Dolina Welu powinna pozostać układem powiązanych siedlisk, a nie zbiorem izolowanych płatów.

Nielegalne składowanie odpadów

zagrożenie potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Nielegalne składowanie odpadów w zagłębieniach starorzeczy, na ich obrzeżach oraz w sąsiedztwie wilgotnych łąk i obniżeń dolinnych.

Możliwy skutek

Degradacja siedlisk wilgotnych, zanieczyszczenie miejsc cennych przyrodniczo, obniżenie walorów krajobrazowych oraz wzrost presji na starorzeczka i obrzeża łąk.

Sposoby ograniczania

- lustracje terenowe i dokumentowanie zagrożeń
- informowanie właściwych organów
- współpraca z gminami i zarządcami terenu
- zapobieganie powstawaniu dzikich składowisk
- usuwanie nielegalnych składowisk odpadów i śmieci

Wniosek do prezentacji

Ochrona starorzeczy i wilgotnych łąk wymaga szybkiego reagowania na nawet lokalne źródła degradacji.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

3. **Ochrona łąk i starorzeczy.**

3.2. Zagrożenia **zewnętrzne** i sposoby eliminacji lub
ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

Z1

Dopływ zanieczyszczeń spoza Parku

zagrożenie zewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Dopływ zanieczyszczeń wraz z wodami rzeki Wel i jej dopływów z obszarów położonych powyżej Parku.

Rozwój zagrożenia / skutek

Pogorszenie jakości wód oraz zmiany w obrębie łąk zalewowych, starorzeczy i innych siedlisk zależnych od wody.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitorowanie stanu łąk i starorzeczy
- ocena i diagnoza wpływów zewnętrznych
- lustracje terenowe
- informowanie o zagrożeniach przyrody i krajobrazu
- współpraca z instytucjami związanymi z ochroną Parku

Wniosek do prezentacji

Ochrona łąk i starorzeczy wymaga patrzenia na całą zlewnię, nie tylko na granice Parku.

Nagłe zanieczyszczenia z górnych odcinków rzeki

zagrożenie zewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Migracja zanieczyszczeń z górnych odcinków rzeki, w tym w następstwie losowych katastrof ekologicznych.

Możliwy skutek

Degradacja biocenoz łąk i starorzeczy oraz pogorszenie warunków siedlisk zależnych od jakości i ciągłości wód.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- lustracje terenowe po zdarzeniach
- wymiana informacji o zagrożeniach
- współpraca z instytucjami związanymi z ochroną Parku
- zgłaszanie przypadków zagrożeń przyrody i krajobrazu
- monitorowanie skutków w obrębie łąk i starorzeczy

Wniosek do prezentacji

Szybka informacja i monitoring po zdarzeniu są kluczowe dla ograniczania skutków zanieczyszczeń.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

4. Ochrona gatunków zwierząt i ich siedlisk.

4.1. Zagrożenia wewnętrzne i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

7 zagrożeń istniejących, 17 zagrożeń potencjalnych,

Fauna – trzy dominujące źródła presji obserwowane obecnie

Ochrona gatunków zwierząt i ich siedlisk

Z1

Bariery i kolizje

Drogi, kolej, przepusty, ogrodzenia i linie energetyczne zwiększają śmiertelność oraz przerywają lokalne korytarze migracyjne.

Z2–Z6

Zmiany gospodarowania

Ograniczenie wypasu i koszenia, odłogowanie, zmiany użytkowania oraz intensyfikacja rolnictwa powodują zanik mozaiki siedlisk otwartych.

Z7

Drapieżnictwo gatunków obcych

Inwazyjne drapieżniki zwiększają śmiertelność, obniżają sukces rozrodczy i zaburzają strukturę rodzimych zespołów zwierząt.

WSPÓLNY SKUTEK

Śmiertelność • utrata siedlisk • izolacja populacji • spadek sukcesu rozrodczego

Zagrożenia potencjalne – pięć mechanizmów presji na faunę

Siedemnaście ryzyk wymagających działań wyprzedzających

Z8

Ucieczki gatunków z hodowli

Ryzyko konkurencji, drapieżnictwa oraz przenoszenia chorób i pasożytów.

Z9–Z10 • Z19 • Z23

Łączność i infrastruktura

Fragmentacja korytarzy, kolizje, bariery wodne oraz światło i hałas przy siedliskach.

Z11–Z12 • Z20–Z22

Konflikty i presje w otoczeniu człowieka

Niska akceptacja ochrony, konflikty wokół gniazd, remonty bez rozpoznania, zwierzęta domowe oraz działania nielegalne.

Z13–Z18

Wody, mokradła i rekreacja

Zanik zbiorników, przesuszanie, zanieczyszczenia, przekształcenia brzegów, presja turystyczna i niewłaściwe zarybienia.

Z24

Niedostateczne rozpoznanie

Niepełne dane o rozmieszczeniu, liczebności, trendach populacyjnych i stanie siedlisk utrudniają trafne działania.

RYZIKO

Presje punktowe nakładają się, tworząc skumulowany efekt dla populacji i siedlisk

Od rozpoznania stanowisk do ograniczania skumulowanej presji

Wspólny model postępowania dla wszystkich 24 zagrożeń

1

MONITORUJ

Gatunki, siedliska, śmiertelność, bariery i miejsca konfliktów.

2

WSKAŹ PRIORYTETY

Miejsca rozrodu, żerowania, migracji oraz odcinki podwyższonego ryzyka.

3

CHROŃ SIEDLISKA

Mozaikę łąk, mokradła, drobne zbiorniki, brzegi i schronienia.

4

OGRANICZAJ BARIERY

Przejścia, zabezpieczenia, drożność cieków, cisza i ciemność.

5

ZARZĄDZAJ PRESJĄ

Rolnictwo, rekreacja, gatunki obce, remonty i zwierzęta domowe.

6

WSPÓŁPRACUJ

Zarządcy, rolnicy, mieszkańcy, eksperci, gminy i służby.

Utrzymać mozaikę siedlisk otwartych i ekstensywne gospodarowanie

Działania dla zagrożeń Z2–Z6

Z2–Z3

Utrzymać koszenie i wypas

- promować ekstensywny wypas
- wspierać użytkowanie kośne i pastwiskowe
- wykorzystywać instrumenty rolno-środowiskowe
- edukować właścicieli i współpracować z doradztwem rolniczym

Z4–Z5

Reagować na zmianę użytkowania

- monitorować użytkowanie i odłogowanie gruntów
- śledzić populacje gatunków rzadkich
- opiniować planowane zmiany
- inicjować działania ochronne tam, gdzie sukcesja usuwa siedliska otwarte

Z6

Ograniczać upraszczanie krajobrazu

- współpracować z instytucjami rolnymi
- promować gospodarowanie przyjazne przyrodzie
- rozpoznawać konflikty z celami ochrony
- wnioskować o działania ograniczające intensyfikację

WARUNEK

Różnorodność fauny zależy od zachowania mozaiki łąk, pastwisk, miedz, zadrzewień i mokradel

Zachować drożność korytarzy i ograniczać śmiertelność

Działania dla zagrożeń Z1, Z9, Z10, Z19 i Z23

Z1 • Z9

Chronić korytarze lądowe

Identyfikować miejsca krytyczne; opiniować zmiany przestrzenne; stosować przejścia, instalacje naprowadzające, urządzenia spowalniające i znaki ostrzegawcze.

Z10

Zabezpieczać linie energetyczne

Monitorować śmiertelność ptaków i nietoperzy; współpracować z operatorami; stosować zabezpieczenia techniczne w miejscach priorytetowych.

Z19

Przywracać drożność cieków

Inwentaryzować bariery; opiniować inwestycje hydrotechniczne; modernizować przepławki, przepusty i inne obiekty ograniczające migrację.

Z23

Chronić ciszę i ciemność

Ograniczać zbędne światło i hałas; stosować oprawy kierunkowe o ciepłej barwie, sterowanie czasowe i czujniki ruchu.

PRIORYTET

Łączność siedlisk wymaga działań ponad granicami pojedynczych działek i inwestycji

Chronić siedliska wodno-błotne i kierować presję rekreacyjną

Działania dla zagrożeń Z13–Z18

Z13–Z14

Zachować wodę i miejsca rozrodu

- inwentaryzować drobne zbiorniki i miejsca rozrodu płazów
- zachowywać strefy buforowe
- wspierać retencję i spowalnianie odpływu
- odtwarzać małe zbiorniki tam, gdzie jest to uzasadnione

Z15–Z16

Chronić jakość wód i brzegi

- ograniczać zrzuty, odpady, pestycydy i spływ biogenów
- zachowywać roślinność brzegową
- kierować rekreację do miejsc udostępnionych
- współpracować z gminami i Wodami Polskimi

Z17–Z18

Zarządzać rekreacją i zarybieniami

- monitorować sezonową presję turystyczną
- ograniczać penetrację miejsc wrażliwych
- edukować turystów, organizatorów spływów i wędkarzy
- dostosować gospodarkę rybacką do typu ekosystemu

ZASADA

Woda, strefa brzegowa i spokojne miejsca rozrodu tworzą jeden układ siedliskowy

Ograniczać presje biologiczne i społeczne oraz poprawiać rozpoznanie

Działania dla zagrożeń Z7, Z8, Z11, Z12, Z20–Z22 i Z24

Z7–Z8

Zapobiegać ekspansji gatunków obcych

Monitorować i odławiać gatunki obce; zapobiegać ucieczkom z hodowli; reagować na zgłoszenia; współpracować z samorządami i kołami łowieckimi.

Z11–Z12

Budować akceptację i rozwiązywać konflikty

Prowadzić dialog; wyjaśniać cele ochrony; ograniczać uciążliwości gniazd; stosować bezpieczne platformy i miejsca gniazdowania.

Z20–Z22

Chronić zwierzęta w zabudowie i reagować na naruszenia

Wykonywać rozpoznanie przed remontami; prace prowadzić poza rozrodem; kontrolować psy i koty; monitorować miejsca narażone na kłusownictwo.

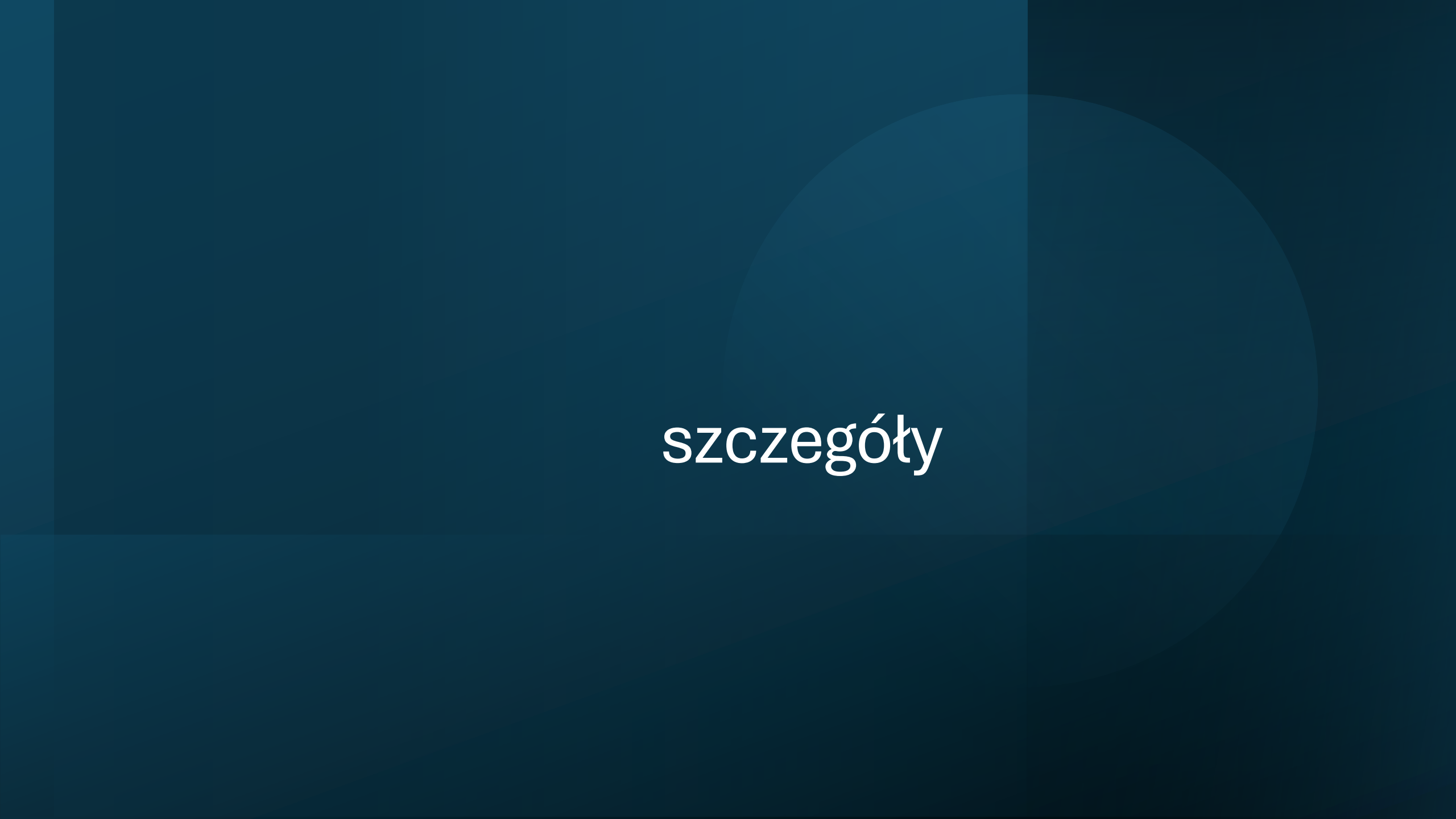
Z24

Aktualizować dane o gatunkach

Prowadzić monitoring grup wskaźnikowych; aktualizować rejestry stanowisk i warstwy GIS; współpracować z ekspertami oraz nadleśnictwami.

WARUNEK WDROŻENIA

Dobre dane i akceptacja społeczna decydują o skuteczności działań terenowych

szczegóły

Bariery i kolizje z infrastrukturą

zagrożenie wewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Bariery ekologiczne oraz kolizje zwierząt z drogami, koleją, przepustami, ogrodzeniami i liniami elektroenergetycznymi.

Skutek dla fauny

Ograniczenie migracji, wzrost śmiertelności i przerwanie ciągłości siedlisk oraz lokalnych korytarzy przemieszczania się.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- współpraca z zarządcami infrastruktury
- urządzenia spowalniające i znaki ostrzegawcze
- przejścia dla zwierząt i instalacje naprowadzające
- zabezpieczanie linii elektroenergetycznych

Wniosek do prezentacji

Łączność siedlisk wymaga działań ponad granicami pojedynczych działek i inwestycji.

Ograniczenie wypasu na pastwiskach

zagrożenie wewnętrzne istniejące / potencjalne

Zagrożenie istniejące

Zmniejszająca się obsada bydła, ograniczenie wypasu i słabsze wykorzystanie biomasy łąkowej.

Możliwy skutek

Sukcesja drzew i krzewów oraz pogorszenie warunków gatunków związanych z pastwiskami, dolinami rzecznyymi i krajobrazem rolniczym.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- promowanie ekstensywnego wypasu
- wspieranie instrumentów rolno-środowiskowych
- edukacja właścicieli gruntów
- współpraca z doradztwem rolniczym i gminami

Wniosek do prezentacji

Utrzymanie wypasu jest jednym z najprostszych sposobów ochrony mozaiki siedlisk.

Z3

Zaniechanie koszenia i wypasu

zagrożenie wewnętrzne istniejące / potencjalne

Zagrożenie istniejące

Spadek zapotrzebowania na siano i mniejsza opłacalność ekstensywnego użytkowania łąk oraz pastwisk.

Możliwy skutek

Zarastanie użytków zielonych, zanik otwartych siedlisk i pogorszenie warunków dla gatunków krajobrazu otwartego.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- preferencje dofinansowań dla rolnictwa
- utrzymanie użytkowania kośnego i pastwiskowego
- promowanie tradycyjnego gospodarowania
- współpraca z właścicielami gruntów

Wniosek do prezentacji

Bez regularnego użytkowania łąki szybko tracą funkcję siedliskową dla wielu gatunków.

Presja zmian użytkowania łąk

zagrożenie wewnętrzne istniejące / potencjalne

Zagrożenie istniejące

Spadek rentowności ekstensywnej gospodarki sprzyja rezygnacji z tradycyjnych form użytkowania gruntów.

Możliwy skutek

Przekształcanie łąk w zalesienia, zabudowę, rekreację, infrastrukturę lub instalacje fotowoltaiczne.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitorowanie zmian użytkowania gruntów
- monitoring populacji rzadkich gatunków
- opiniowanie planowanych zmian
- wnioskowanie o działania ograniczające presję

Wniosek do prezentacji

Wczesne wykrywanie zmian użytkowania pozwala reagować zanim zniknie funkcja siedliskowa.

Odłogowanie i sukcesja zarośli

zagrożenie wewnętrzne istniejące / potencjalne

Zagrożenie istniejące

Długotrwałe odłogowanie użytków rolnych prowadzi do zarastania terenów otwartych drzewami i krzewami.

Możliwy skutek

Utrata siedlisk żerowiskowych, lęgowych i migracyjnych gatunków związanych z łąkami, pastwiskami i dolinami rzecznyymi.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitorowanie odłogowania gruntów
- monitoring gatunków chronionych i rzadkich
- współpraca przy opiniowaniu zmian
- wnioskowanie o działania ochronne

Wniosek do prezentacji

Sukcesja jest procesem naturalnym, ale w krajobrazie Parku wymaga sterowania tam, gdzie usuwa siedliska otwarte.

Z6

Intensyfikacja produkcji rolniczej

zagrożenie wewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Intensyfikacja, specjalizacja i koncentracja produkcji rolniczej upraszczają strukturę krajobrazu.

Skutek dla fauny

Utrata lub degradacja siedlisk trwałych użytków zielonych oraz pogorszenie warunków gatunków krajobrazu otwartego.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- współpraca z instytucjami rolnymi
- promowanie form przyjaznych przyrodzie
- rozpoznawanie konfliktów z celami ochrony
- wnioskowanie o działania ograniczające presję

Wniosek do prezentacji

Różnorodność siedlisk zależy nie tylko od ochrony punktowej, lecz także od sposobu gospodarowania w całym krajobrazie.

Drapieżnictwo gatunków obcych

zagrożenie wewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Inwazyjne drapieżniki powodują bezpośrednią śmiertelność ofiar i zaburzają rodzime biocenozy.

Skutek dla fauny

Spadek sukcesu rozrodczego, presja na gatunki rodzime oraz zmiany w strukturze lokalnych zespołów zwierząt.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitoring gatunków obcych
- odtów i ograniczanie populacji inwazyjnych
- współpraca z kołami łowieckimi i samorządami
- włączanie lokalnej społeczności

Wniosek do prezentacji

Kontrola gatunków obcych musi łączyć monitoring terenowy z działaniami wielu instytucji.

Ucieczki gatunków z hodowli

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Wprowadzanie do środowiska lub ucieczki obcych gatunków pochodzących z hodowli, chowu lub utrzymania amatorskiego.

Możliwy skutek

Konkurencja z rodzimą fauną, drapieżnictwo, przenoszenie chorób i pasożytów oraz zaburzenia rodzimych biocenoz.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitoring i odłów gatunków obcych
- współpraca z lokalnymi samorządami
- informowanie właścicieli hodowli
- reagowanie na zgłoszenia mieszkańców

Wniosek do prezentacji

Najskuteczniejsze ograniczanie ryzyka zaczyna się od zapobiegania uwolnieniom gatunków obcych.

Fragmentacja siedlisk i korytarzy

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zmiany użytkowania gruntów mogą ograniczać drożność lokalnych korytarzy migracyjnych zwierząt.

Możliwy skutek

Zabudowa, ogrodzenia, drogi, zalesienia i infrastruktura techniczna utrudniają przemieszczanie się fauny.

Sposoby ograniczania

- opiniowanie planowanych zmian przestrzennych
- współpraca z instytucjami ochrony Parku
- identyfikacja miejsc krytycznych dla migracji
- wnioskowanie o działania ograniczające bariery

Wniosek do prezentacji

Korytarze migracyjne trzeba traktować jako element infrastruktury przyrodniczej Parku.

Z10

Kolizje z liniami energetycznymi

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Napowietrzne linie elektroenergetyczne mogą powodować kolizje ptaków i nietoperzy oraz porażenia prądem.

Możliwy skutek

Zmniejszenie liczebności lokalnych populacji gatunków narażonych na kolizje między żerowiskami, odpoczynkiem i lęgowiskami.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitorowanie śmiertelności przy liniach
- monitoring populacji wybranych gatunków
- współpraca z zarządcami sieci
- wnioskowanie o zabezpieczenia techniczne

Wniosek do prezentacji

Miejsca kolizji powinny być traktowane jako priorytety do współpracy z operatorami sieci.

Z11

Niska akceptacja społeczna ochrony

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Ochrona przyrody bywa postrzegana jako ograniczenie dla mieszkańców, właścicieli gruntów i użytkowników terenu.

Możliwy skutek

Narastanie konfliktów społecznych, słabsza współpraca i mniejsza skuteczność działań chroniących gatunki oraz siedliska.

Sposoby ograniczania

- dialog z mieszkańcami i użytkownikami terenu
- wyjaśnianie celów ochrony Parku
- pokazywanie korzyści z zachowania przyrody
- wspólne poszukiwanie rozwiązań konfliktów

Wniosek do prezentacji

Akceptacja społeczna jest warunkiem trwałości działań ochronnych.

Konflikty wokół gniazd w zabudowie

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Lokalny brak akceptacji dla gniazd ptaków w zabudowie wiejskiej z przyczyn sanitarnych, technicznych lub użytkowych.

Możliwy skutek

Usuwanie gniazd, zatykanie otworów wlotowych, spadek sukcesu lęgowego i pogorszenie warunków gatunków związanych z osadnictwem.

Sposoby ograniczania

- edukacja mieszkańców
- rozwiązania ograniczające uciążliwości
- bezpieczne miejsca gniazdowania
- platformy i słupy w lokalizacjach ograniczających konflikt

Wniosek do prezentacji

Ochrona gatunków w zabudowie wymaga praktycznych rozwiązań, które zmniejszają codzienne uciążliwości.

Z13

Zanik drobnych zbiorników wodnych

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Oczka śródpolne, starorzecza, doły potorfowe i okresowe rozlewiska mogą zanikać, zarastać, przesychać lub być zasypywane.

Możliwy skutek

Utrata miejsc rozrodu płazów, izolacja lokalnych populacji i spadek różnorodności fauny wodno-błotnej.

Sposoby ograniczania

- inwentaryzacja miejsc rozrodu płazów
- monitoring drobnych zbiorników
- zachowanie stref buforowych
- odtwarzanie małych zbiorników tam, gdzie to uzasadnione

Wniosek do prezentacji

Małe zbiorniki pełnią dużą funkcję siedliskową, choć łatwo znikają z pola widzenia planowania.

Z14

Przesuszanie mokradeł i łąk wilgotnych

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Systemy melioracyjne, pogłębianie rowów i przyspieszony odpływ wód mogą przesuszać torfowiska, mokradła i łąki wilgotne.

Możliwy skutek

Pogorszenie warunków siedlisk fauny mokradłowej oraz utrata miejsc rozrodu, żerowania i schronienia.

Sposoby ograniczania

- rozpoznanie działania rowów i melioracji
- wspieranie retencji i spowolnienia odpływu
- unikanie prac pogłębiających odwodnienie
- monitoring warunków wodnych

Wniosek do prezentacji

Retencja wody jest działaniem ochronnym dla całych zespołów gatunków mokradłowych.

Z15

Zanieczyszczenie wód i siedlisk

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Biogeny, pestycydy, ścieki, spływy z terenów zabudowanych i rolniczych oraz odpady mogą pogarszać jakość wód.

Możliwy skutek

Degradacja siedlisk wodnych, gorszy rozród płazów, zmiany w zespołach ryb i spadek jakości żerowisk wodno-błotnych.

Sposoby ograniczania

- współpraca z gminami i Wodami Polskimi
- edukacja rolników i mieszkańców
- strefy buforowe przy wodach
- likwidacja nielegalnych zrzutów i wysypisk

Wniosek do prezentacji

Jakość wód przekłada się bezpośrednio na stan wielu grup zwierząt.

Z16

Przekształcanie stref brzegowych

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Usuwanie roślinności, nieformalne dojścia do wody, plaże, pomosty, biwaki i paleniska przekształcają brzegi wód.

Możliwy skutek

Utrata łęgówisk i żerowisk, płoszenie zwierząt, niszczenie miejsc rozrodu płazów i degradacja stref ekotonowych.

Sposoby ograniczania

- monitoring stref brzegowych
- kierowanie rekreacji do miejsc udostępnionych
- ograniczanie nielegalnych przekształceń
- edukacja użytkowników terenów nadwodnych

Wniosek do prezentacji

Strefy brzegowe są wąskim, ale kluczowym pasem kontaktu między wodą a siedliskami lądowymi.

Z17

Presja turystyczna i rekreacyjna

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Ruch kajakowy, biwakowanie, hałas, drony i penetracja brzegów mogą wchodzić w konflikt z miejscami rozrodu i odpoczynku zwierząt.

Możliwy skutek

Płoszenie, obniżenie sukcesu rozrodczego i wyłaczanie najwrażliwszych fragmentów siedlisk z użytkowania przez faunę.

Sposoby ograniczania

- sezonowy monitoring miejsc obciążonych ruchem
- czytelne zasady korzystania ze szlaków
- edukacja organizatorów spływów i turystów
- ograniczanie penetracji miejsc wrażliwych

Wniosek do prezentacji

Udostępnienie turystyczne powinno prowadzić ruch tam, gdzie najmniej szkodzi siedliskom.

Z18

Nieodpowiednie zarybianie

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zarybianie gatunkami lub obsadami niedostosowanymi do ekosystemów Parku oraz przenoszenie organizmów między zbiornikami.

Możliwy skutek

Zaburzenia zespołów wodnych, konkurencja międzygatunkowa i pogorszenie stanu rodzimych populacji organizmów wodnych.

Sposoby ograniczania

- niezarybianie gatunkami obcymi
- dostosowanie gospodarki rybackiej do typu zbiornika
- edukacja wędkarzy
- monitoring ichtiofauny i współpraca z użytkownikami wód

Wniosek do prezentacji

Gospodarka rybacka musi być dopasowana do charakteru konkretnego ekosystemu wodnego.

Z19

Bariery migracji organizmów wodnych

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Piętrzenia, przepusty i inne obiekty hydrotechniczne mogą ograniczać migrację ryb oraz innych organizmów wodnych.

Możliwy skutek

Przerwanie ciągłości cieków, izolacja populacji i ograniczenie dostępu do miejsc rozrodu, żerowania i schronienia.

Sposoby ograniczania

- inwentaryzacja barier migracyjnych
- współpraca z zarządcą wód
- opiniowanie inwestycji hydrotechnicznych
- wspieranie modernizacji przepławek i przepustów

Wniosek do prezentacji

Drożność cieków jest dla organizmów wodnych odpowiednikiem drożności korytarzy lądowych.

Z20

Remonty bez rozpoznania siedlisk

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Remonty, termomodernizacje, prace dekarские i adaptacje budynków mogą być prowadzone bez rozpoznania obecności gatunków chronionych.

Możliwy skutek

Niszczenie miejsc rozrodu, schronień, kolonii, zimowisk i gniazd oraz ograniczenie dostępności szczelin, otworów i poddaszy.

Sposoby ograniczania

- edukacja mieszkańców i wykonawców
- rozpoznanie przyrodnicze przed remontami
- prace poza okresem rozrodu
- rozwiązania zastępcze zgodne z zaleceniami specjalistów

Wniosek do prezentacji

Proste rozpoznanie przed remontem może zapobiec trwałej utracie miejsc rozrodu i schronień.

Z21

Zwierzęta domowe bez kontroli

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Psy i koty poza kontrolą właścicieli mogą oddziaływać na dziką faunę łąk, mokradł, zadrzewień, brzegów wód i szlaków.

Możliwy skutek

Płoszenie, ranienie lub zabijanie dzikich zwierząt oraz obniżenie sukcesu lęgowego w miejscach szczególnie wrażliwych.

Sposoby ograniczania

- edukacja mieszkańców i turystów
- psy na smyczy w miejscach wrażliwych
- ograniczanie swobodnego przemieszczania kotów
- współpraca z gminami i organizacjami społecznymi

Wniosek do prezentacji

Odpowiedzialna opieka nad zwierzętami domowymi jest realnym elementem ochrony dzikiej fauny.

Z22

Kłusownictwo i niszczenie stanowisk

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Nielegalne połowy, odłowy, niszczenie gniazd, wybieranie jaj, niszczenie miejsc rozrodu i celowe płoszenie zwierząt.

Możliwy skutek

Spadek liczebności populacji, porzucanie lęgówisk, utrata stanowisk rozrodu i odpoczynku oraz wzrost presji na gatunki wrażliwe.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- współpraca ze służbami i użytkownikami rybackimi
- edukacja i reagowanie na zgłoszenia
- monitoring miejsc szczególnie narażonych
- włączanie gmin i mieszkańców

Wniosek do prezentacji

Ograniczanie działań nielegalnych wymaga stałej obecności informacyjnej i szybkiej reakcji terenowej.

Z23

Światło i hałas przy siedliskach

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Oświetlenie i hałas przy miejscach rozrodu, żerowania i migracji mogą zakłócać aktywność dobową oraz sezonową zwierząt.

Możliwy skutek

Płoszenie fauny, ograniczenie wykorzystania żerowisk i tras migracji oraz pogorszenie jakości siedlisk w miejscach wrażliwych.

Sposoby ograniczania

- ograniczanie zbędnego oświetlenia i hałasu
- oprawy kierunkowe o ciepłej barwie
- czasowe wyłączanie lub czujniki ruchu
- uwzględnianie wpływu przy opiniowaniu inwestycji

Wniosek do prezentacji

Ciemność i cisza w miejscach wrażliwych są zasobem przyrodniczym, który można chronić organizacyjnie i technicznie.

Niedostateczne rozpoznanie gatunków

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Dane o rozmieszczeniu, liczebności, trendach populacyjnych i stanie siedlisk wybranych gatunków mogą być niepełne lub nieaktualne.

Możliwy skutek

Opóźnione rozpoznawanie zagrożeń, słabsze ukierunkowanie ochrony i ryzyko nieuwzględniania miejsc rozrodu, żerowania i migracji.

Sposoby ograniczania

- aktualizacja rejestru stanowisk gatunków
- monitoring grup wskaźnikowych
- współpraca z ekspertami i nadleśnictwami
- aktualizacja danych GIS

Wniosek do prezentacji

Dobre dane terenowe są podstawą trafnego planowania ochrony gatunków i ich siedlisk.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

4. **Ochrona gatunków zwierząt i ich siedlisk.**

4.2. Zagrożenia **zewnętrzne** i sposoby eliminacji lub
ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

Oddziaływania na gatunki migrujące

zagrożenie zewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Oddziaływania poza granicami Parku, regionu lub kraju wpływają na gatunki migrujące, zwłaszcza ptaki dalekodystansowe.

Skutek dla fauny

Możliwe zmiany liczebności populacji lokalnych, regionalnych i krajowych, widoczne także na terenie Parku.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitoring lokalnego występowania gatunków migrujących
- wykorzystanie danych krajowych i międzynarodowych
- współpraca z RDOŚ, GIOŚ, naukowcami i organizacjami
- uwzględnianie monitoringu w planowaniu ochrony

Wniosek do prezentacji

Ochrona gatunków migrujących wymaga łączenia danych lokalnych z szerszym monitoringiem populacji.

Ekonomiczne bariery użytkowania łąk

zagrożenie zewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zewnętrzne uwarunkowania ekonomiczne mogą ograniczać opłacalność ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk.

Możliwy skutek

Zaniechanie gospodarowania i utrata siedlisk gatunków związanych z krajobrazem otwartym.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- informowanie i doradztwo dla rolników
- współpraca z właścicielami gruntów, gminami i doradztwem rolniczym
- promowanie użytkowania kośnego i pastwiskowego
- wspieranie instrumentów rolno-środowiskowo-klimatycznych

Wniosek do prezentacji

Tradycyjne użytkowanie łąk i pastwisk pozostaje warunkiem zachowania siedlisk wielu gatunków zwierząt.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

5. Ochrona walorów **krajobrazowych**.

5.1. Zagrożenia **wewnętrzne** i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

2 zagrożenia istniejące, 11 zagrożeń potencjalnych,

Krajobraz – dwie presje widoczne już obecnie

Walory widokowe, kulturowe i naturalny charakter doliny Welu

Z1

Chaotyczna zabudowa rozproszona

Rozproszona i dysharmonijna zabudowa zaciera tradycyjną strukturę wsi, fragmentuje otwarte wnętrza krajobrazowe i obniża walory widokowe.

Z2

Fragmentacja stref brzegowych

Nielegalne plaże, dojścia, pomosty, biwaki i paleniska usuwają naturalną roślinność, nasilają erozję i degradują krajobraz jezior oraz rzek.

WSPÓLNY SKUTEK

Utrata czytelności krajobrazu • fragmentacja widoków • degradacja brzegów

Zagrożenia potencjalne – cztery mechanizmy degradacji krajobrazu

Jedenaście ryzyk wymagających działań wyprzedzających

Z3 • Z5 • Z10 • Z12

Ekspozycje, infrastruktura i dane

Farmy fotowoltaiczne, utrata przedpoli widokowych, chaos reklamowy oraz brak stałego monitoringu.

Z4 • Z6 • Z11 • Z13

Dolina Welu i presja użytkowania

Nieodpowiedzialna rekreacja, prace hydrotechniczne, erozja skarp i nieformalne zejścia do wody.

Z7 • Z9

Tereny zdegradowane

Wyrobiska i tereny poeksploatacyjne oraz zaniedbane obszary przemysłowe wprowadzają trwałe elementy dysharmonijne.

Z8

Gospodarka leśna w ekspozycjach

Zręby i uproszczone formy gospodarowania mogą tworzyć dysharmonijne otwarcia widoczne z punktów, dróg, szlaków i wód.

RYZYO

Najtrudniejsze do odwrócenia są trwałe zmiany lokalizacji, rzeźby terenu i przedpoli widokowych

Od rozpoznania ekspozycji do konsekwentnego kształtowania krajobrazu

Wspólny model postępowania dla wszystkich 13 zagrożeń

1

MONITORUJ

Punkty i osie widokowe, brzegi, skarpy oraz elementy dysharmonijne.

2

WYZNACZ STREFY

Ochrony krajobrazu, przedpola ekspozycji i miejsca szczególnie wrażliwe.

3

CHROŃ W PLANOWANIU

Lokalizację, skalę, formę, materiały i relacje nowego zagospodarowania.

4

KIERUJ PRESJĄ

Rekreację do miejsc odpornych, urządzonych i czytelnie oznakowanych.

5

REKULTYWUJ

Wyrobiska, tereny przemysłowe i inne miejsca już przekształcone.

6

WSPÓŁPRACUJ

Gminy, Wody Polskie, nadleśnictwa, właściciele i użytkownicy.

Chronić ekspozycje widokowe i kształtować spójne zagospodarowanie

Działania dla zagrożeń Z1, Z3, Z5, Z10 i Z12

Z1 • Z3

Sterować lokalizacją i formą zabudowy

Ograniczać zabudowę poza zwartymi układami; promować lokalne formy architektury; preferować fotowoltaikę na budynkach i terenach przekształconych.

Z5

Chronić całe przedpola widokowe

Wyznaczać strefy ochrony krajobrazu; ograniczać zalesienia i zabudowę w ekspozycjach; zachowywać punkty, osie i ciągi widokowe.

Z10

Porządkować reklamę i małą architekturę

Wspierać uchwały krajobrazowe; ograniczać reklamy wielkoformatowe; porządkować oznakowanie i stosować spójną identyfikację Parku.

Z12

Prowadzić stały monitoring krajobrazu

Wykonywać fotografie z punktów stałych; aktualizować GIS punktów i osi widokowych; analizować ortofotomapy i wykorzystywać dane przy opiniowaniu.

PRIORYTET

Ochrona widoku obejmuje punkt obserwacji, oś widokową i całe przedpole ekspozycji

Zachować naturalny charakter doliny Welu i uporządkować rekreację

Działania dla zagrożeń Z2, Z4, Z6, Z11 i Z13

Z2 • Z4

Chronić brzegi i miejsca presji

- monitorować strefy brzegowe
- koncentrować rekreację w miejscach urządzonych
- usuwać odpady i porządkować miejsca degradacji
- edukować użytkowników terenów nadwodnych

Z6

Stosować rozwiązania bliskie naturze

- opiniować prace utrzymaniowe i hydrotechniczne
- współpracować z Wodami Polskimi i gminami
- zachowywać naturalną morfologię doliny
- chronić roślinność nadwodną

Z11 • Z13

Kierować ruch i chronić skarpy

- utrzymywać szlaki, punkty widokowe i miejsca odpoczynku
- ograniczać nieformalne ścieżki i zejścia
- zachować roślinność stabilizującą brzegi
- monitorować skarpy i naturalną dynamikę rzeki

ZASADA

Naturalna dynamika rzeki, bezpieczeństwo i udostępnienie wymagają równowagi

Przywracać ład krajobrazowy na terenach przekształconych

Działania dla zagrożeń Z7, Z8 i Z9

Z7

Ograniczać eksploatację i rekultywować wyrobiska

- nie wyznaczać nowych terenów eksploatacji
- monitorować miejsca nielegalnego wydobywania
- prowadzić rekultywację przyrodniczą, krajobrazową lub retencyjną
- uwzględniać rzeźbę terenu w planowaniu

Z8

Uwzględniać widok w gospodarce leśnej

- współpracować z nadleśnictwami i właścicielami lasów
- chronić ekspozycje przy cięciach
- stosować strefy osłonowe przy drogach, wodach i szlakach
- pozostawiać biogrupy i kępy starodrzewu

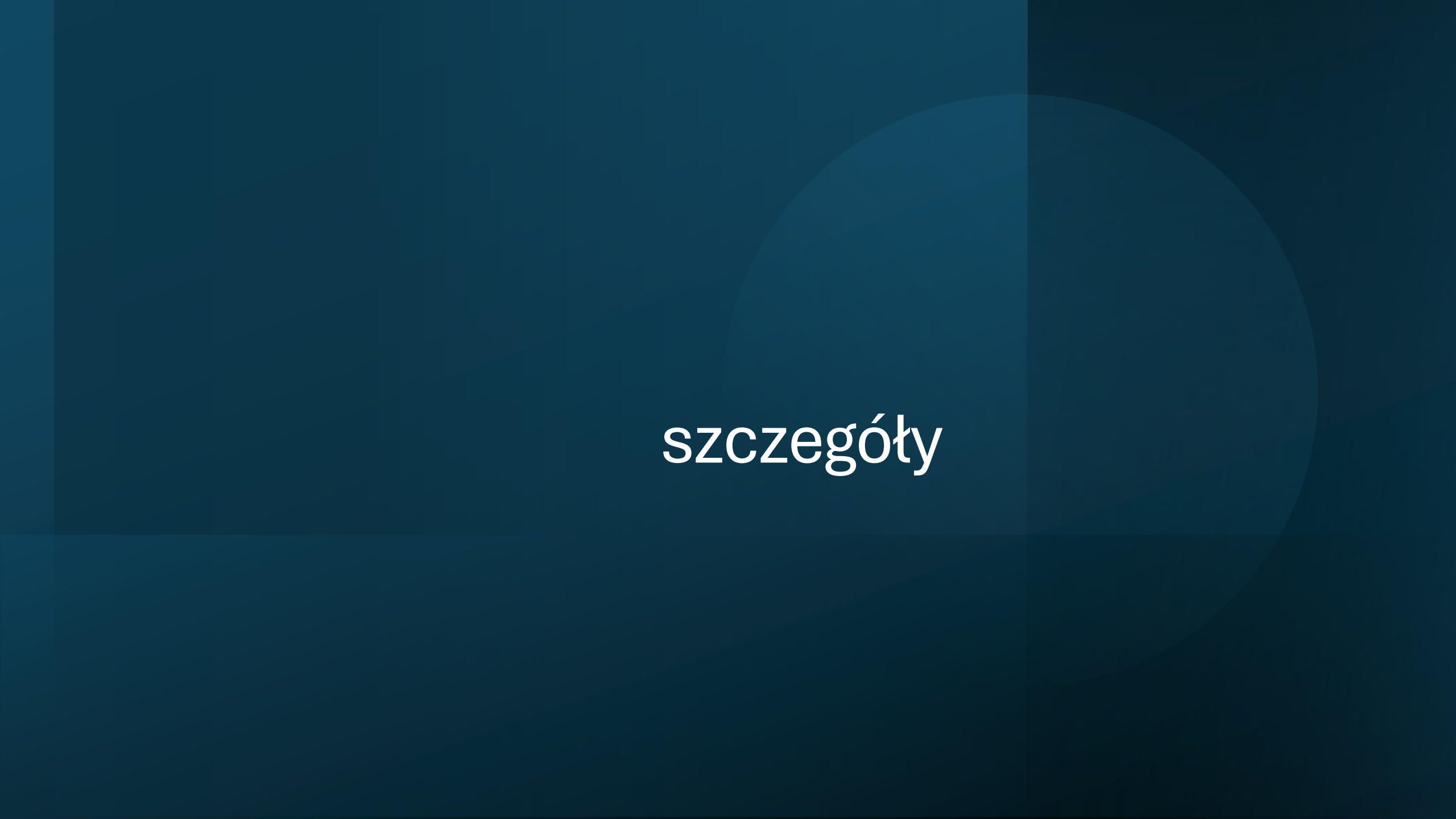
Z9

Rewitalizować tereny zdegradowane

- porządkować i rekultywować obszary przemysłowe
- ponownie wykorzystywać tereny już przekształcone
- ograniczać negatywną ekspozycję
- stosować zieleń izolacyjną z gatunków rodzimych

KIERUNEK

Porządkowanie terenów już przekształconych ogranicza presję na nowe obszary otwarte

szczegóły

Chaotyczna zabudowa rozproszona

zagrożenie wewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Chaotyczna, rozproszona lub stylistycznie dysharmonijna zabudowa mieszkaniowa, rekreacyjna i letniskowa.

Skutek dla krajobrazu

Zacieranie tradycyjnej struktury wsi, obniżenie walorów widokowych i kulturowych oraz fragmentacja otwartych wnętrz krajobrazowych.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- ograniczanie zabudowy poza zwartymi układami osadniczymi
- zasady ochrony krajobrazu w dokumentach planistycznych
- promowanie lokalnych form architektury
- opiniowanie dokumentów i decyzji lokalizacyjnych

Wniosek do prezentacji

Najsilniejszym narzędziem ochrony krajobrazu jest konsekwentne sterowanie lokalizacją i formą zabudowy.

Fragmentacja stref brzegowych

zagrożenie wewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Fragmentacja naturalnych stref brzegowych, utrata roślinności szuwarowej i zaroślowej oraz wzrost erozji brzegów.

Skutek dla krajobrazu

Nielegalne plaże, dojścia, pomosty, miejsca biwakowania i paleniska obniżają wartości krajobrazowe jezior i rzek.

Sposoby ograniczania

- monitoring stref brzegowych
- koncentracja rekreacji w miejscach urządzonych
- współpraca z gminami i zarządcą wód
- edukacja użytkowników terenów nadwodnych

Wniosek do prezentacji

Naturalne brzegi są jednym z najbardziej wrażliwych i najbardziej widocznych elementów krajobrazu Parku.

Farmy fotowoltaiczne w krajobrazie

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Wielkopowierzchniowe instalacje fotowoltaiczne mogą wprowadzać dysharmonijne elementy techniczne do otwartego krajobrazu rolniczego.

Możliwy skutek

Osłabienie cech kulturowych, ograniczenie walorów widokowych, fragmentacja wnętrza krajobrazowych i spadek wartości rekreacyjnych.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- opiniowanie dokumentów planistycznych i przedsięwzięć
- wyłączenie stref ochrony krajobrazu i przedpoli widokowych
- preferowanie instalacji małoskalowych
- lokalizacja na budynkach lub terenach przekształconych

Wniosek do prezentacji

Energetyka odnawialna powinna być lokalizowana tak, aby nie rozbijała najcenniejszych ekspozycji krajobrazowych.

Z4

Nieodpowiedzialna rekreacja nad Welem

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Niekontrolowane użytkowanie rekreacyjne nad rzeką Wel: odpady, nieformalne miejsca odpoczynku, paleniska i zejścia do wody.

Możliwy skutek

Zaśmiecanie, degradacja roślinności przybrzeżnej, spadek estetyki doliny i konflikt między rekreacją a ochroną krajobrazu.

Sposoby ograniczania

- lustracje terenowe
- informowanie o zagrożeniach przyrody i krajobrazu
- współpraca przy zapobieganiu zaśmiecaniu
- usuwanie odpadów i porządkowanie miejsc presji

Wniosek do prezentacji

Rekreacja nad rzeką wymaga jasnego prowadzenia ruchu i szybkiej reakcji na miejsca degradacji.

Przekształcanie punktów widokowych

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zabudowa, zalesianie lub inne trwałe przekształcanie otwartych przestrzeni krajobrazowych.

Możliwy skutek

Utrata punktów, osi, ciągów i przedpoli widokowych oraz osłabienie czytelności otwartych ekspozycji krajobrazowych.

Sposoby ograniczania

- wprowadzenie Stref Ochrony Krajobrazu
- ochrona krajobrazu w planach gmin
- ograniczanie zalesień i zabudowy w strefach ekspozycji
- zachowanie punktów i osi widokowych

Wniosek do prezentacji

Widoki wymagają ochrony nie tylko punktu obserwacji, ale także całego przedpola ekspozycji.

Prace hydrotechniczne w dolinie Welu

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Prace utrzymaniowe, regulacyjne lub hydrotechniczne mogą być niedostosowane do naturalnego charakteru doliny rzeki Wel.

Możliwy skutek

Wprowadzanie dysharmonijnej infrastruktury, techniczne umacnianie brzegów i osłabienie naturalnej morfologii doliny rzecznej.

Sposoby ograniczania

- współpraca z PGW Wody Polskie i gminami
- opiniowanie prac utrzymaniowych
- preferowanie rozwiązań bliskich naturze
- zachowanie roślinności nadwodnej

Wniosek do prezentacji

Naturalny charakter doliny rzecznej powinien być punktem odniesienia dla wszystkich prac przy wodach.

Wyroby i tereny poeksploatacyjne

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Wyroby piasku i żwiru, przekształcenia rzeźby terenu oraz niewłaściwie zagospodarowane tereny poeksploatacyjne.

Możliwy skutek

Degradacja walorów krajobrazowych i geomorfologicznych, zniekształcenie rzeźby, ryzyko odpadów, erozji i dalszej eksploatacji.

Sposoby ograniczania

- niewyznaczanie nowych terenów eksploatacji
- monitorowanie miejsc narażonych na nielegalną eksploatację
- rekultywacja przyrodnicza, krajobrazowa lub retencyjna
- uwzględnianie rzeźby terenu w planowaniu

Wniosek do prezentacji

Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych może przywracać zarówno porządek krajobrazowy, jak i funkcje przyrodnicze.

Zręby widoczne z punktów widokowych

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zręby zupełne i uproszczone formy gospodarki leśnej mogą być silnie widoczne z punktów i ciągów widokowych.

Możliwy skutek

Obniżenie walorów krajobrazowych lasów, dysharmonijne otwarcia w drzewostanach i pogorszenie odbioru ekspozycji.

Sposoby ograniczania

- współpraca z nadleśnictwami i właścicielami lasów
- uwzględnianie walorów krajobrazowych przy cięciach
- strefy osłonowe przy drogach, szlakach i wodach
- pozostawianie biogrup, kęp starodrzewu i drzew biocenotycznych

Wniosek do prezentacji

Gospodarka leśna w miejscach eksponowanych powinna brać pod uwagę nie tylko siedlisko, ale także widok.

Zaniedbane tereny przemysłowe

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zdegradowane tereny przemysłowe, magazynowe, popegeerowskie i gospodarcze widoczne w krajobrazie wsi i terenów otwartych.

Możliwy skutek

Obniżenie estetyki, utrwalenie elementów dysharmonijnych, ryzyko nielegalnych odpadów i degradacja przedpoli widokowych.

Sposoby ograniczania

- porządkowanie, rekultywacja i rewitalizacja
- ponowne wykorzystanie terenów już przekształconych
- ograniczanie negatywnej ekspozycji krajobrazowej
- zieleń izolacyjna z gatunków rodzimych

Wniosek do prezentacji

Porządkowanie terenów zdegradowanych ogranicza presję na nowe tereny otwarte.

Z10

Chaos reklam i małej architektury

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Reklamy, szyldy, tablice, ogrodzenia i mała architektura mogą być niedostosowane skalą, formą, kolorystyką lub materiałem.

Możliwy skutek

Chaos wizualny, degradacja ekspozycji widokowych i dysharmonia w układach wiejskich, nadwodnych oraz turystycznych.

Sposoby ograniczania

- wspieranie uchwał krajobrazowych i standardów estetycznych
- porządkowanie oznakowania turystycznego i edukacyjnego
- ograniczanie reklam wielkoformatowych
- spójna identyfikacja wizualna Parku

Wniosek do prezentacji

Małe elementy zagospodarowania potrafią silnie zmienić odbiór krajobrazu, jeśli nie są spójne.

Z11

Presja turystyczna na skarpy i brzegi

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Ruch turystyczny i rekreacyjny może powodować wydeptywanie roślinności, erozję ścieżek oraz niszczenie skarp i brzegów.

Możliwy skutek

Nieformalne zejścia, erozja, spadek estetyki punktów widokowych i pogorszenie jakości użytkowania turystycznego Parku.

Sposoby ograniczania

- utrzymywanie szlaków, punktów widokowych i miejsc odpoczynku
- kierowanie ruchu na trasy odporne na presję
- ograniczanie nieformalnych ścieżek i zejść
- kameralna infrastruktura dostosowana do krajobrazu

Wniosek do prezentacji

Dobra organizacja ruchu turystycznego chroni krajobraz, a jednocześnie poprawia komfort zwiedzania.

Z12

Brak stałego monitoringu krajobrazu

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Brak aktualnych danych utrudnia ocenę skuteczności ochrony krajobrazu i szybkie rozpoznawanie zmian niekorzystnych.

Możliwy skutek

Opóźnione reagowanie na degradację punktów widokowych, przedpoli ekspozycji, wewnątrz krajobrazowych i elementów dysharmonijnych.

Sposoby ograniczania

- monitoring fotograficzny z punktów stałych
- aktualizacja bazy GIS punktów i osi widokowych
- analiza ortofotomap i danych teledetekcyjnych
- wykorzystanie wyników przy opiniowaniu planów

Wniosek do prezentacji

Stały monitoring krajobrazu zamienia ocenę wizualną w narzędzie planowania i reagowania.

Z13

Erozja skarp doliny Welu

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Erozja boczna rzeki Wel i podcinanie stromych skarp mogą być nasilane przez presję rekreacyjną i nieformalne zejścia do wody.

Możliwy skutek

Obrywy, osuwiska, zatory drzewne, degradacja ścieżek i punktów widokowych oraz pogorszenie walorów doliny rzeki Wel.

Sposoby ograniczania

- monitoring stref brzegowych i skarp
- zachowanie naturalnej dynamiki rzeki tam, gdzie to możliwe
- koncentracja rekreacji w miejscach urządzonych
- zachowanie roślinności stabilizującej brzegi

Wniosek do prezentacji

Ochrona skarp wymaga równowagi między naturalną dynamiką rzeki a bezpieczeństwem i użytkowaniem rekreacyjnym.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

5. Ochrona walorów **krajobrazowych**.

5.2. Zagrożenia **zewnętrzne** i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

Z1

Ryzyko lokalizacji elektrowni wiatrowych

zagrożenie zewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Ewentualna zmiana przepisów mogłaby dopuścić lokalizację elektrowni wiatrowych w parkach krajobrazowych lub w ich sąsiedztwie.

Możliwy skutek

Degradacja walorów krajobrazowych, utrata cech kulturowego krajobrazu rolniczego, dominanty techniczne i zaburzenie ekspozycji widokowej.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- monitorowanie zmian legislacyjnych i planistycznych
- udział w konsultacjach publicznych
- opiniowanie dokumentów i przedsięwzięć
- wskazywanie potrzeby utrzymania ograniczeń lokalizacyjnych
- wnioskowanie do właściwych organów

Wniosek do prezentacji

Ochrona krajobrazu wymaga reagowania już na etapie zmian prawnych i planistycznych.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

6. Ochrona wartości **historycznych i kulturowych**.

6.1. Zagrożenia **wewnętrzne** i sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

2 zagrożenia istniejące, 10 zagrożeń potencjalnych,

Dziedzictwo – dwie presje obserwowane już obecnie

Obiekty historyczne, zielen komponowana i lokalne miejsca pamięci

Z1

Wandalizm i niszczenie dziedzictwa

Dewastacja, zaśmiecanie i nieuprawnione przekształcenia powodują utratę wartości historycznych, degradację zieleni i pogorszenie estetyki.

Z2

Dekapitalizacja obiektów i starodrzewu

Pogarszający się stan parków, cmentarzy, kapliczek, zabudowy historycznej i starych drzew przerywa ciągłość dawnych założeń.

WSPÓLNY SKUTEK

Utrata autentyzmu • zanik czytelności układów historycznych • przerwanie ciągłości pamięci

Zagrożenia potencjalne – cztery mechanizmy utraty dziedzictwa

Dziesięć ryzyk wymagających działań wyprzedzających

Z5 • Z8 • Z12

Przekształcanie zabudowy i otoczenia

Dysharmonijna zabudowa, niewłaściwe remonty i zanikanie lokalnych cech architektonicznych.

Z4

Zacieranie historycznej zieleni

Sukcesja i gatunki obce przesłaniają aleje, osie widokowe, wnętrza parkowe i cmentarne.

Z3 • Z6 • Z10

Brak świadomości, środków i dokumentacji

Niska znajomość wartości, ograniczone finansowanie oraz niepełne dane opóźniają ochronę i podnoszą koszty przyszłych działań.

Z7 • Z9 • Z11

Zanik pamięci, tradycji i małych form

Zanikanie gwary i zwyczajów, brak opieki nad kapliczkami i miejscami pamięci oraz utrata tradycyjnej funkcji wsi.

RYZYO

Dziedzictwo materialne i niematerialne zanika stopniowo, często zanim strata zostanie zauważona

Od rozpoznania wartości do ciągłej opieki nad dziedzictwem

Wspólny model postępowania dla wszystkich 12 zagrożeń

1

INWENTARYZUJ

Obiekty, zielen, układy, detale, miejsca pamięci i tradycje.

2

USTAL PRIORYTETY

Stan techniczny, autentyzm, wartość historyczna i pilność interwencji.

3

CHROŃ OTOCZENIE

Strefy konserwatorskie, ekspozycje i relacje z krajobrazem kulturowym.

4

KONSERWUJ I PIEŁĘGNUJ

Regularnie, z poszanowaniem materiałów, detalu i kompozycji.

5

DOKUMENTUJ I PRZEKAZUJ

Fotografie, GIS, opowieści, gwarę, zwyczaje i wiedzę mieszkańców.

6

WSPÓŁPRACUJ

WKZ, gminy, parafie, szkoły, właściciele i regionaliści.

Chronić zabudowę historyczną razem z jej otoczeniem

Działania dla zagrożeń Z5, Z8 i Z12

Z5

Chronić otoczenie i ekspozycję

- ujmować ochronę otoczenia w dokumentach planistycznych
- respektować strefy konserwatorskie i ekspozycji
- opiniować decyzje i przedsięwzięcia
- ograniczać zabudowę dysharmonijną

Z8

Promować lokalne wzorce architektury

- przygotować katalog dobrych praktyk
- chronić lokalne cechy zabudowy w planowaniu
- współpracować z gminami, właścicielami i projektantami
- edukować przy zwykłych decyzjach remontowych

Z12

Prowadzić remonty bez utraty autentyzmu

- konsultować prace z konserwatorem i architektem
- zachowywać detale, proporcje i geometrię dachów
- stosować odpowiednie materiały, kolorystykę i stolarkę
- edukować właścicieli oraz wykonawców

ZASADA

Obiekt historyczny wymaga ochrony formy, detalu, otoczenia i powiązań widokowych

Utrzymać historyczną zieleń i lokalne znaki pamięci

Działania dla zagrożeń Z1, Z2, Z4 i Z9

Z1

Szybko rozpoznawać i zgłaszać szkody

Prowadzić lustracje; dokumentować wandalizm i niszczenie; zgłaszać przypadki właściwym organom; wspierać prace porządkowe i konserwatorskie.

Z2

Zapewnić ciągłość pielęgnacji starodrzewu

Regularnie oceniać stan; pielęgnować drzewa i założenia; prowadzić nasadzenia uzupełniające rodzimymi gatunkami zgodnymi z historyczną kompozycją.

Z4

Odtwarzać czytelność kompozycji

Dokumentować zmiany; wspierać rewaloryzację; odtwarzać aleje, osie widokowe i wnętrza; ograniczać gatunki obce i inwazyjne.

Z9

Objąć opieką kapliczki i miejsca pamięci

Inwentaryzować i fotografować; współpracować z gminami, parafiami i szkołami; wspierać konserwację; włączać obiekty do szlaków edukacyjnych.

PRIORYTET

Historyczne układy zieleni należy chronić jako kompozycje, nie tylko zbiory pojedynczych drzew

Wzmacniać pamięć lokalną, dokumentację i zdolność do działania

Działania dla zagrożeń Z3, Z6, Z7, Z10 i Z11

Z3 • Z6

Budować świadomość i finansowanie

- popularyzować wartości miejsc
- współpracować ze szkołami, gminami i parafiami
- włączać właścicieli i zarządców
- pozyskiwać zewnętrzne źródła wsparcia
- priorytetyzować prace utrzymaniowe

Z10

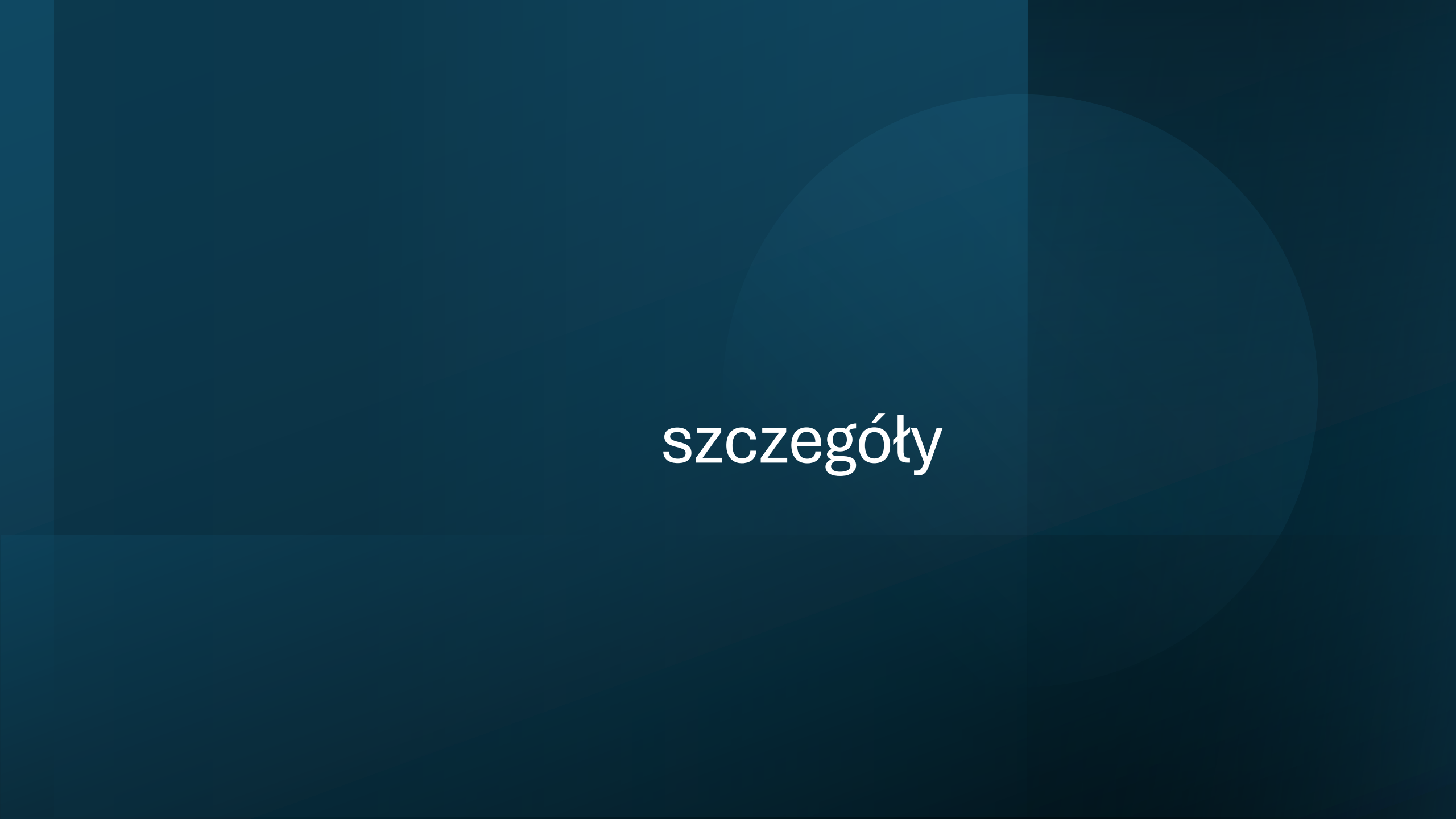
Tworzyć aktualną bazę dziedzictwa

- prowadzić dokumentację fotograficzną, opisową i kartograficzną
- aktualizować warstwy GIS
- współpracować z WKZ, gminami, muzeami i regionalistami
- chronić dane obiektów wrażliwych

Z7 • Z11

Dokumentować i przekazywać tradycje

- rejestrować gwarę, opowieści, zwyczaje i praktyki
- współpracować z bibliotekami, szkołami i regionalistami
- wspierać izby regionalne i wydarzenia lokalne
- włączać mieszkańców, rolników i koła gospodyń

szczegóły

Wandalizm i niszczenie dziedzictwa

zagrożenie wewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Akty wandalizmu, zaśmiecania lub nieuprawnionego przekształcania obiektów i miejsc dziedzictwa kulturowego.

Skutek dla dziedzictwa

Utrata wartości historycznych, degradacja układów zieleni, zanik czytelności tradycyjnych układów ruralistycznych i pogorszenie estetyki.

Sposoby ograniczania

- lustracje terenowe i dokumentowanie zagrożeń
- zgłaszanie przypadków niszczenia
- edukacja o wartościach kulturowych Parku
- wspieranie prac porządkowych i konserwatorskich

Wniosek do prezentacji

Ochrona dziedzictwa wymaga szybkiego rozpoznania szkód i stałej obecności edukacyjnej.

Dekapitalizacja obiektów i starodrzewu

zagrożenie wewnętrzne istniejące

Zagrożenie istniejące

Pogarszający się stan techniczny parków, cmentarzy, kapliczek, krzyży, miejsc pamięci, zabudowy historycznej i starodrzewu.

Skutek dla dziedzictwa

Degradacja układów historycznych, przerwanie ciągłości pokoleniowej starodrzewu i zanik czytelności dawnych założeń.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- lustracje terenowe
- informowanie o zagrożeniach
- regularna pielęgnacja i konserwacja starodrzewu
- nasadzenia uzupełniające rodzimymi gatunkami historycznymi

Wniosek do prezentacji

Utrzymanie historycznej zieleni wymaga ciągłości pielęgnacji, nie tylko interwencji po degradacji.

Z3

Niska świadomość wartości historycznej

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Niedostateczna świadomość wartości historycznych, krajobrazowych i przyrodniczych parków, cmentarzy, alei i starodrzewu.

Możliwy skutek

Bierność wobec degradacji, opóźnione działania porządkowe i utrata znaczenia historycznej zieleni w krajobrazie kulturowym.

Sposoby ograniczania

- edukacja i popularyzacja wartości miejsc
- współpraca ze szkołami, gminami i parafiami
- włączanie właścicieli i zarządców obiektów
- dokumentowanie i promowanie miejsc dziedzictwa

Wniosek do prezentacji

Świadomość lokalna jest jednym z warunków realnej opieki nad dziedzictwem.

Zacieranie układów zieleni komponowanej

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Sukcesja drzew i krzewów oraz ekspansja gatunków obcych mogą zacierać układy parkowe, cmentarne, aleje i osie widokowe.

Możliwy skutek

Utrata czytelności historycznych kompozycji, przestanie osi widokowych oraz zanikanie alei, szpalerów i wnętrz krajobrazowych.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- lustracje terenowe i dokumentowanie zmian
- wspieranie prac porządkowych i rewaloryzacyjnych
- odtwarzanie alei, osi widokowych i wnętrz
- ograniczanie gatunków obcych i inwazyjnych

Wniosek do prezentacji

Historyczne układy zieleni trzeba czytać jako kompozycję, a nie tylko zbiór pojedynczych drzew.

Zabudowa przy obiektach historycznych

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Presja inwestycyjna i zabudowa niedostosowana skalą, formą, funkcją, materiałami lub kolorystyką do historycznych założeń.

Możliwy skutek

Degradacja otoczenia zabytków, zaburzenie ekspozycji, utrata powiązań widokowych i obniżenie wartości kulturowych.

Sposoby ograniczania

- ochrona otoczenia w dokumentach planistycznych
- respektowanie stref konserwatorskich i ekspozycji
- opiniowanie decyzji i przedsięwzięć
- ograniczanie zabudowy dysharmonijnej

Wniosek do prezentacji

Obiekty historyczne wymagają ochrony także w otoczeniu i przedpolach ekspozycji.

Brak środków na konserwację

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Niewystarczające finansowanie konserwacji, rewaloryzacji, pielęgnacji i bieżącego utrzymania obiektów dziedzictwa.

Możliwy skutek

Odkładanie prac naprawczych, postępująca degradacja obiektów i zieleni historycznej oraz wzrost kosztów przyszłych działań.

Sposoby ograniczania

- Poza bezpośrednimi możliwościami zadań Służby Parku Krajobrazowego (art. 107.ust 2. uop)
- współpraca przy pozyskiwaniu finansowania
- szukanie zewnętrznych źródeł wsparcia
- współpraca z właścicielami i zarządcami
- priorytetyzacja prac rewaloryzacyjnych i pielęgnacyjnych

Wniosek do prezentacji

Małe, regularne działania utrzymaniowe zwykle chronią dziedzictwo skuteczniej niż późne remonty ratunkowe.

Zanikanie gwary i tradycji ustnych

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zanikanie miejscowej gwary, tradycji ustnych, zwyczajów, obrzędów i lokalnego przekazu międzypokoleniowego.

Możliwy skutek

Utrata niematerialnego dziedzictwa kulturowego, osłabienie tożsamości lokalnej i zubożenie przekazu edukacyjnego oraz turystycznego.

Sposoby ograniczania

- dokumentowanie gwary lubawskiej i lokalnych opowieści
- współpraca ze szkołami, bibliotekami i regionalistami
- włączanie mieszkańców i kół gospodyń wiejskich
- dziedzictwo niematerialne w edukacji Parku

Wniosek do prezentacji

Dziedzictwo kulturowe obejmuje także pamięć, język i opowieści przekazywane lokalnie.

Przekształcanie zabudowy wiejskiej

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Remonty, rozbudowy i modernizacje tradycyjnej zabudowy wiejskiej mogą usuwać lokalne cechy architektoniczne.

Możliwy skutek

Ujednolicenie form zabudowy, utrata regionalnego charakteru wsi i osłabienie czytelności krajobrazu kulturowego.

Sposoby ograniczania

- promowanie wzorców lokalnej architektury
- katalog dobrych praktyk architektonicznych
- zasady ochrony zabudowy w planowaniu
- współpraca z gminami, właścicielami i projektantami

Wniosek do prezentacji

Ochrona krajobrazu kulturowego zaczyna się często od zwykłych decyzji remontowych.

Zaniedbanie kapliczek i miejsc pamięci

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zaniedbanie, dewastacja lub brak opieki nad kapliczkami, krzyżami, cmentarzami, miejscami pamięci i małą architekturą kulturową.

Możliwy skutek

Utrata lokalnych znaków pamięci i tożsamości, degradacja małych form dziedzictwa oraz osłabienie czytelności historii miejsc.

Sposoby ograniczania

- inwentaryzacja i dokumentacja fotograficzna
- współpraca z gminami, parafiami i szkołami
- wspieranie prac konserwacyjnych i porządkowych
- oznakowanie i włączanie do szlaków edukacyjnych

Wniosek do prezentacji

Mała architektura kulturowa wymaga stałej, lokalnej opieki, bo szybko znika z krajobrazu.

Z10

Brak dokumentacji dziedzictwa

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Brak aktualnej, jednolitej dokumentacji zabytków, stanowisk archeologicznych, parków, cmentarzy i obiektów małej architektury.

Możliwy skutek

Trudność w monitorowaniu degradacji, planowaniu ochrony, pozyskiwaniu środków i reagowaniu na zagrożenia.

Sposoby ograniczania

- baza danych i warstwy GIS dziedzictwa
- fotograficzna, opisowa i kartograficzna dokumentacja
- współpraca z WKZ, gminami, muzeami i regionalistami
- ostrożne udostępnianie danych obiektów wrażliwych

Wniosek do prezentacji

Bez aktualnej dokumentacji trudno chronić obiekty, których stanu i lokalizacji nie widać w jednym systemie.

Z11

Zanik tradycyjnej funkcji wsi

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Zanikanie dawnych form gospodarowania, lokalnego rzemiosła, zwyczajów rolniczych i relacji między ziemią a krajobrazem.

Możliwy skutek

Oslabienie tożsamości lokalnej, utrata wiedzy o tradycyjnych praktykach i zubożenie oferty edukacyjnej oraz turystycznej.

Sposoby ograniczania

- popularyzacja lokalnych tradycji i produktów
- wspieranie izb regionalnych i wydarzeń lokalnych
- współpraca z rolnikami, szkołami i instytucjami kultury
- tradycyjny krajobraz rolniczy w edukacji Parku

Wniosek do prezentacji

Krajobraz kulturowy to nie tylko obiekty, lecz także sposób użytkowania ziemi i pamięć o nim.

Niewłaściwe remonty historycznych budynków

zagrożenie wewnętrzne potencjalne

Zagrożenie potencjalne

Remonty, termomodernizacje i adaptacje mogą usuwać detal, proporcje, tradycyjne materiały, kolorystykę, stolarkę i geometrię dachów.

Możliwy skutek

Utrata autentyzmu zabudowy, zanik lokalnych cech budownictwa i degradacja tradycyjnego krajobrazu kulturowego Parku.

Sposoby ograniczania

- edukacja właścicieli, zarządców i inwestorów
- konsultacje konserwatorskie i architektoniczne
- zachowanie detalu, materiałów i proporcji
- zasady ochrony formy w dokumentach planistycznych

Wniosek do prezentacji

Dobry remont może przedłużyć życie budynku bez odbierania mu lokalnego charakteru.

Identyfikacja oraz
określenie sposobów
eliminacji lub
ograniczania
istniejących i
potencjalnych zagrożeń
wewnętrznych i
zewnętrznych oraz ich
skutków

6. Ochrona wartości **historycznych i kulturowych**.

6.2. Zagrożenia **zewnętrzne** i sposoby eliminacji lub
ograniczania zagrożeń oraz ich skutków.

Z1

Pośrednie presje zewnętrzne

zagrożenie zewnętrzne potencjalne

Zagrożenie istniejące

Możliwe oddziaływanie

Potencjalny wpływ mogą mieć ogólne procesy społeczno-gospodarcze: zmiany demograficzne, zanik tradycyjnego przekazu kulturowego, ograniczone finansowanie oraz ujednolicanie zabudowy i zagospodarowania przestrzeni.

Sposoby ograniczania

- monitorowanie obiektów dziedzictwa i historycznej zieleni
- współpraca z gminami, WKZ, instytucjami kultury i parafiami
- włączanie szkół, regionalistów, właścicieli i mieszkańców
- uwzględnianie wartości kulturowych w planowaniu, edukacji i popularyzacji Parku

Wniosek do prezentacji

Przy braku silnych zagrożeń zewnętrznych kluczowe jest stałe monitorowanie i współpraca lokalna.